

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrébten egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 pft. vagy 4 ft. 20 kr. új pénzben. Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Irinyi József.

(1822—1859.)

Ki hitte volna, midőn alig egy éve id. Irinyi Jánosnak, a jeles és értelmes magyar gazdának arczképét közöltük, hogy ma már nagyreményű fiának, az élete virágjában elhunyt Irinyi Józsefnek fogjuk megülni emlékezetét? Midőn a 36 éves férfinak febr. 20-án történt, köz meglepést okozó, rögtöni halálát jelentettük, e lapok egyik munkatársa szivből jött, szivhez szóló szavakkal tolmácsolá a fájdalmat, mellyet e veszteség felett mindazok érezének, kik az elhunytat személyesen ismerék, kik irodalmi s publicistikai pályáját figyelemmel kísérik. A mi feladatunk, most, e rövidre szabott, de törekvésekben, tényekben nem szegény életnek — nem érintve a fátyollal borított viszontagságos éveket — egyes mozzanatait egymás mellé állítani, hogy legyen egész a kép, mellyet meg akarunk őrizni emlékünkből.

Irinyi József nyilvános szereplése két részre osztható: az 1848 előtti s utáni szakra. Amabban általában az irodalom, emebben leginkább a prot. egyházi ügyek vették igénybe munkásságát; mindkettőben a folytonos önképzés és tanulmányozás fényes jelei félreismerhetlenek.

Született Irinyi Albison, Biharmegyében, 1822. évben. Atyja azon kitünő, értelmes gazdatiszt, kinek, mint említők, lapunk m. évi 13. számában szintén közlöttük életírását. Felsőbb iskoláit a nagyváradai akademiában s a debreczeni kollegiumban végezte; az utóbbi helyen hallgatá a jogtudományt s az 1843-i országgyűlés alkalmával az akkori szokás szerint szintén Pozsonyba költözött Királyi Tábla előtt tette le az ügyvédi vizsgálatot s esküt, diplomáját azonban, mint az akkori időben igen számosan, nem vette

soha igénybe. Irói hajlama már igen korán jelentkezett s tanuló korából valók még első szépirodalmi kísérletei, mellyeknek néhányai napvilágot is láttak. Midőn 1840 táján joggyakorlat végett Pestre jött Biharból, határozottan irodalmi hajlamait kezdé követni.

Itt az irodalom több előkelővel, különösen a nagytekintélyű „Athenaeum“ című folyóirat szerkesztőivel (Bajza, Toldy, Vörösmarty) megismerkedvén, több cikket írt, mellyek figyelmet ébresztének a bátran és reményt gerjesztőleg feltűnt új név iránt.

1842 tavaszán külföldre utazott. Bejárta Németország egy részét s Franciaországon átkelvén, Londont is meglátogatta; legtöbb időt töltött azonban Párisban. Az eleven, mozgalmas francia nép leginkább vala öszhangzó akkori pezsgő vérmérsékletével, s igen otthonosnak találta magát között. Elsajátítá annak társadalmi szokásait, tanulmányozta politikai tanait, intézményeit. Így történt, hogy midőn egy év múlva Párisból ismét visszatért, itthon a francia mintáú központosítási rendszernek lett egyik legbuzgóbb apostola. E szellemben van írva utleírása, melly illy cím alatt (censurai akadályok miatt csak 4 év múlva) jelent meg: „Német-, francia- s angolországi utjegyzetek.“ Nyomatott Hálában 1846. A munka csak külföldön láthatott napvilágot s egyebek között arról is

IRINYI JÓZSEF.

nevezetes, hogy előszó gyanánt egy nyílt levél van benne intézve gr. Apponyi György akkori magyar kancellárhoz, mellyben panaszt emelt a könyvvizsgálat ellen a sajtószabadság érdekében. E férfias és illedelmes modoru felszólalás azok részéről is tetszést vont maga után, kik különben a munkát, politikai elvei miatt, nem szerették.

Legjellemzőbb vala Irinyi „Uti jegyzeteiben“ a politikai államszerkezet megváltoztatására célzó központosítási rendszer iránti előszeretete, melly a munkán veres fonalkint vonul tāt. Ez irányban és szellemben működött ő még később is, midőn 1845-ben a központosítási elvnek hódolt „Pesti Hirlapnak“ rendes dolgozótársa lett. E tan egyrésztben ellentétben állott a hazánkban addig uralkodott politikai nézetekkel, más részben pedig, a kor kivánalmi szerint csupán módosítani akará ezeket; s a mint egy felől ellenkezésre talált, szintugy akadtak értelmes bajnokai, buzgó méltánylói is. Az idők mozgalmi hozták magukkal, hogy sok egyébbel az e tárgy feletti vita is megszűnt, s elég legyen itt róla emlékezni, mint egyszerűen történelmi tényről, melly haszon és tanulság nélkül szintén nem enyészett el. — A „Pesti Hirlapnak“, mellynek külföldi rovatát addig nálunk alig tapasztalt ügyességgel és jártassággal kezelé, 1848 közepeig maradt dolgozótársa Irinyi. Ez idő alatt számos kisebb, mindig feltűnt és mohón olvasott, dolgozatot irt a hazai lapokba. Kellemesen, mulattatólag, világos előadással tudott irti mindig; voltak tárgyak, mellyekhez különös előszeretettel és tanulmánytal nyult; de leginkább szerette az elmés ötleteket, az ellentéteket, a francia röpirodalom e szikrázó fegyvereit. — Ezt lehet nevezni Irinyi irodalmi működése fiatal szakának.

Az utóbbi szakasz higgadt, komoly férfut talált benne, kin az élet és tanulmány hatása erős nyomokban kezdte nyilatkozni. Fordított s irt ő néhány évvel ezelőtt egy-egy regényt („*Tamás bátya kunyhója*“, „*Kulcs Tamás bátyához*“, „*Béla*“, „*Dicső napok*“) de ezek inkább csak hasznos időöltésnek tekinthetők, mellyek átmenetül szolgáltak komolyabb tanulmányokra; őt az újabb időben egy eszme foglalkodtatta csaknem kizárólag s ez a protestantismus ügye volt. — E részbeni meggyőződését a „*Protestans Egyházi és Iskolai Lap*“ mult évi folyamában „*Dunatiszai*“ álnév alatt irt cikkei elég világosan tanusították. „A politikai hányattatások eredménytelensége — írja róla a nevezett lap — azon erős meggyőződésre vezeté, hogy társadalmunk alapos regenerációja csak valláserkölcsi újjászületés alapján eszközölhető, ennek pedig első föltételeül tekinté a szabad egyházat. Ezen eszme volt utolsó éveinek vezércsillaga, melly irányt adott minden törekvéseinek. Ennek köszönheti újabb egyházi irodalmunk Irinyi tollából folyt két legjelesebb művét, alapos tanulmányozása érett gyümölcseit: „*Az 1790/1. : 26. törvény-cikk keletkezésének történetét*“ és a „*Zsinati előkészületekről*“ irt röpiratot. Az első mű német fordításban is megjelent, és a külföldi tudós világ kitünő tetszéssel fogadta, sőt több protestans fejedelem külön levelekben is kijelentette neki méltánylását.“

Sime e fiatal férfi, kinek erőteljes alakja százados életet ígért, e nagyratörő szellem, évekre kiszámított munkásság erős kezdeményével — mint Jókai olly találólag mondá e lapokban — egyszerre csak kiesik sorainkból, — mint a csatában lelőtt harcos; még szemünk előtt a tegnapi mosolygó tekintet, még emlékünkből hangzik a félbeszakított szó; és ott állunk koporsója körül és hallgatjuk, hogy döng rajta a hideg hant . . .

Anjou Hedvig.

Bíbor trónon, hófehér ruhában,
Beteg virágként lehajtvá fejed —
Miért, miért sirsz bánatos királynő,
Mi kín emészti fájó kebeled?!

A régi bú, a régi szenvedés
Itt is szivedbe vágja körmeit?
Avagy tán csak e csillogó arany
Káprázatán fakadnak könyeid? —

Ah mennyi fény! minő gazdag levél!
Vagy hát a fényvel itt is nő az árny? . . .
Bíbor trónon, hófehér ruhában,
Miért, miért sirsz szép királyleány?!

Királynő voltam, kincsem, koronám
Itt, itt viselém belől szivemen . . .
Győzelmes valék, gyöngye arczomon
Két rózsza volt hódító legyverem . . .

S mit meghódíték: egy világ vala —
Oh uralkodtam én egy szív felett!
Uralkodtam, mint a nap a földön;
Csak hogy rászórjak minden melegét . . .

Atyám vitéz volt, — nagy Lajos király —
S Lengyelhon trónját szerzé meg nekem . . .
Oh mért nem kunyhót, egy kicsi kunyhót
Édes hazámban, szülőföldemen?!

Mert nem volt elég megszerezni, nem,
Énnekem kelle azt megvenni még.
Megvenni drágán, és megosztani
Jagellóval a trón és szív felet. . . .

Egy életüdv, tudd, e bíbor ára,
Egy mondhatatlan boldog szerelem.
Mennyei trón nem pótolná helyre,
Nem pótolná vesztett mindenem! . . .

Királynő voltam, s most koldus vagyok;
Elrabolva, el, kincsem, koronám.
A kemény sors kinpadra juttatott,
S ki fölsegite rá: szülő anyám! . . .

. . . Keveset mondtam, jaj de sokat: hogy
Gyászos helyzetem ne itéld balul. . . .
Egynek a sors durva fenyőszéket,
Másnak bíbor trónt ad, oh kinpadul! . . .

Borúth.

Itt a tavasz. . . .

Itt a tavasz! Itt a tavasz
Oh milly öröm! Oh milly öröm!
Csak érzem, de nem tudom
Elmondani az örömöm.

Zöld lesz újra erdő, mező!
Hangos újra patak, berek!
Vidámabbak, mosolygóbbak,
Szébbek lesznek az emberek!

A virágok sirjaikból
Mind kikelnek, feltámadnak!
Öröme, gyönyörére
Testvérüknek, a lányoknak.

Ujra dübörg, dörög az ég
Ez óriás nagy zongora!
S a szivárvány? . . . talán rajta
A művésznek koszoruja?!

A kolompok, csengők hangja
Hallható lesz újra, újra!
A sok csillag, a sok csillag
Mosolyog és ugy hallgatja. . . .

A telet én ugy gyűlölöm
A mint szeretem a tavaszt:
Szegény vagyok, ez is egy ok
Szeretni ezt, gyűlölni azt.

A tél olyan, mint kaczer nő,
Nem boldogit, csak elringat,
Csókja hervaszt, koldussá tesz . . .
Virágiban nincsen illat . . .

De a tavasz, ifju leány!
Tele kedvvel, pajzánsággal,
Csókja éltet, s egy évet ad
Minden ölelése által!

Itt a tavasz! Itt a tavasz!
Vidám arczom, derült szemem.
Hát még szívem! az dobog csak
Boldogságába édesen!

Szemnek, szívnek illy derüt csak
Egyedül a tavasz adhat.
S most szabadba! ibolyával
Fölékitni kalapomat.

S felbokrétázva kalapom
A galambomhoz ugy megyek:
Hogy egészen, hogy egészen,
Tökéletes boldog legyek!

Benedek József.

Az ország titka.

Történelmi beszély, P. SZATHMÁRI KÁROLYTÓL.

(Vége.)

Az arátlan völegények.

E várvavárt nap is elérkezett.

A Bethlen-család együtt ült. Az öreg urak kételkedtek; az anya remélt; Katalin bizonyosan tudta, hogy nem csalódik. A szerelmes szívek között hibebe táviró van, mint a minót közelebbi időkben a városok között fölállítottak.

Katalinnak gyorsabb szívdobogása már megsugá, hogy a falu ebei nem hiában ugatnak; a kastély kapujánem ok nélkül nyikorog, s hogy azon lépések, mellyek a lépcsőn s majd a tornáczen hangzanak, nem lehetnek maséi. Apaffy Mihálynak kellett jöni ott; kit, mióta a sors szerelmük elé több-több akadályt gördített, tizszeres hévvel szeretett.

Valóban ő volt. Arcza e pár hó alatt, mig a világ nyelve a Bethlenháztól eltiltá, egészen megférriasodott s állat selymesen göndör szakálgúrtü vette körül. — Uram! — mond a közüdvözet után Gergely ur előtt megállva — azon idő, mellyet a törvény szabadakaratom határául kikötött, letélt s én most ki és mi által sem kényszerítve, de nem is gátoltatva, kegyelmed Katalin leányának kezét kérem.

Gergely ur szót sem szólott, nehogy a két könyü, melly szem-

pilláin tévedezett, szégyent tegyen rajta: hanem fogta a Katalin kezét, odavezette leányát az ifjuhoz s megölelte őket, egymásba tevő kezeiket.

Most a vándorgyűrű ismét ki lön cserélve s Gergely ur végre nem birva tovább atyai érzelmeivel, megszólalt.

— Isten látja lelkemet, nem tudnám tovább gátolni boldogságtokat, gyermekeim!

— Nem is tenné bátyám helyesen — mond hévvel Elek ur; aztán a társalgás egész élénkségét visszanyerte s a társaság barátságos estebédhez ült, mellyen Apaffy és Katalin már egymás mellett ültek.

Az esküvő napja ki lön tűzve; egy napon kellett annak lenni Katalin barátnőjével Kún Katával, kit szülei csakugyan Kendeffy Gáspárhoz erőszakoltak; az is elhatározott, hogy zajt belőle ne üssenek s mint minden igaz boldogság, ez is csendes legyen.

* * *

Kún Katalin rokon volt a Bethlenházhoz; azért elhatározott, hogy Kendeffy Gáspár menyegzője is Küküllőn történjék meg. Meg is történt illő fényvel és szertartással.

Maga a gubernátor, a kancellár, szóval, az ország színe, teljes ősi fényben ott vala s öröm zajgott mindenfelé az ősi palotában.

De az urak közül kevesen sejték, hogy a fényes ünnepélyen nem egy, de két menyasszony van. Egy boldog titkos, kinek folyvást köny csillog szemében s egy boldogtalan nyilvános, kinek szemében nem volt könnyű, de ott égett valami magyarázhatatlan eltökélés tüze, melly fojtott szavai és különös viselete mellett sokaknak feltűnt és nem jóra gyanított.

A Bethlen urak úgy akarták, hogy midőn Kendeffy lakodalmának vége lesz s a nem rokonérmű urak eltávoznak, családi körben üljék meg az Apaffyét is.

De Bánffy György elől még sem titkolhaták el, ki elsápadt az irigységtől, a mint ebéd közben a szándékot elmondák neki.

— Ur! — mond Bethlen Gergelyhez, azt nem lehet illy könnyen megejteni.

— Apaffy teljeskoru s tehet, a mit akar — veté ellen Elek ur.

— Az igaz; de kancellárius uramnak csak mégis sugja meg kegyelmed. Ne történjék úgy, mint valami gonosz cselekedet, egészen titokban. Ezt már az Apaffy név is megkívánja.

— De Miklós e házasságnak épen nagy ellensége.

— Már megvan; mit tehetne ellen? . . .

— Hiszen ha épen kell, később kisüthetjük — fejezi be Gergely ur.

Bethlen Miklós hallá a sugdosást, de a poharazás közben történt czélzások daczára nem gyanította, mi fog történni. — Neje beteg volt s ebéd végeztével rögtön fogatott, hogy haza menjen.

Előbb Kún uraimékhoz ment, mint különben is rokonaihoz, hogy leányuk férjhez adásához szerencsét kívánjon.

— Nem javaltam ezt a házasságot, bátyám uram — mondja Kún Miklósnak az örömapának, — de ha már megtörtént, szívemből kívánom, legyen rajta Isten áldása.

E kívánság a szülöket, úgy látszik, meghatotta; könyes szemekkel vettek búcsút a kancellártól.

Gergely ur nem számított arra, hogy rokona illy hamar távozzék; marasztá is untalan, de a való okot sehogysem tudá kisütni.

Már tornáczon állott a tiszteletreméltó főurat kikísérő társaság, midőn Bánffy György, Gergely urhoz fordulva, mondja:

— A dolgot miért nem mondja meg kegyelmed kancellárius uramnak?

— Miféle dolgot? — kérdi megütközve Bethlen Miklós.

Gergely ur ötlöthetolt s kerülő szavakkal akará tudtul adni.

— Egy szó mint száz — vág közbe a gubernátor — Apaffy Mihály ur is ma tartja lakodalmát Gergely ur leányával Katával.

Bethlen elképedt.

— Elvégzett dologhoz, urak, nem kell tanács! — mond végre igaz fájdalommal — a kik kezdték, hajtsák is végre s feleljenek Istennek és lelkiismeretüknek a következésekről.

— De csak nem megy el bátyám uram, ezt tudván? — kérdi Gergely ur elhalványodva.

— De elmegyek biz én öcsém uram. Ég örizzen, hogy e dologban még hallgatva is részt venni tartozzam.

— De innen biz nem megyen! — mond Elek ur negélyezett

jószívűséggel s Bethlen Miklós csurapóját lefelé vonva. Különbözetem a szekere kerekeit.

De Bethlen semmi áron sem akart maradni. Végre a gubernátor félrevonta s valamit sugott neki, mire kedvetlenül visszatért a társaság közé.

* * *

Megvolt minden, mi a régi jó időkre emlékeztetett. A világ legszebb és legdaliásabb öltözete, nőkön, férfiakon, királyi fényben ragyogott, még a pártás szüzek, — kikről Sándor orosz czár hajdan megjegyzé, hogy olyanok, mintha egyről egyig királynők volnának, — éltek, s nem adtak még helyet a francia divat káros befolyásának. Lelkes anyák kebelén lelkes honfiak és nők nőttek s a czimbalom és tárogató — eltemetett hangszer — első vidám hangjára megmozdult a romlatlan vér; lengett a mente, röpültek a hófehér szoknyák s aranyos párta-szalagok.

Válogatott párok sétáltak körül néha-néha a termet s járták, hol a lassut hol a toborzót, hol a hároma-tánczot, a mint a zene szeszélye hozá magával.

Karöltve sétált a két menyasszony; mert most már Bethlen Kata fején is rubinkoszoru fénylett. Mindenki kitért utjából, mindenki mondott valami hizelgőt nekik.

Bethlen Kata az üdvözeteket könnyű szemekkel, Kún Kata mosolyogva fogadta.

De az a könnyű a boldogságot rejté és az a mosoly halálos küzdelmet fedezett.

Illy vigalomban azonban ki vizsgálná a szívek belsejét s ki ne adná át magát a kinálkozó kedvszeszélynek? . . .

Át is adta mindenki; csak a *mindent tudó* öreg urak feje függött busan alá. Kis remény volt az, mit most elvesztének, de mégis csak remény volt s annyival kedvesebb, mert ez vala az *utolsó*.

— Bátyám! — mondja jelentékeny hangon a gubernátor — hallom, a lassu lengyelt huzzák. A menyasszony táncza kezdődik. Nekem kellene e tisztességet elvégeznem; de tudom, a rokonoknak kedvesebben esik, ha kegyelmed viszi el. Ugy is le vannak verve kegyelmed kedvetlensége által.

— Majd még jobban is le lesznek — mondja Bethlen Miklós.

— A leánynak érző szíve és kemény lelke van; e tánczot felhasználhatja kancellárius uram.

— Gondolja kegyelmed, hogy sikerülni fog? . . .

— Teljesen hiszem — mondja Bánffy.

Bethlen Miklós ment és fölkérte a menyasszonyt.

Gergely és Elek ur meg voltak lepetve s vidámon közelitettek Bánffyhoz.

— Ezt, öcsémuram, kegyelmednek köszönhetjük — mondja Gergely ur.

— Nehezen tudám reá venni az öreg urat. Most én a másik menyasszony után látok.

S megindult, hogy Kún Katát fölkérje.

A lassu lengyel, — illy esetben inkább szertartás, mint mulatság táncza, megindult s elől a szép, magas homloku, de már ősz Bethlen Miklós, a viritó menyasszonynyal, mint hó a tavasz első virága mellett, öreges, de méltóságos léptekkel megindult. Utána az életeleven Bánffy lépdelt, büszkén tekintve, a gyönyörű termetű hölgyre, ki megtörtén nyugodott karjain.

A két menyasszony most szerepet cserélt; Bethlen Kata arca kipirult a táncz közben s boldogságának érzete lefogta az öröm és részvét könnyűit. Kún Kata arczán azonban sűrűen hulltak azok; eszébe jutott a legközelebbi táncz, mellyet néhány hó előtt még olly vigan és boldogan lejtett.

— Ez utolsó tánczom ez életben! sugá végre Bánffynak, érzelmeivel tovább nem birva.

Bánffy igyekezett, a szép menyasszonyt megnyugtatni.

— Ugy látom, hugom, igen boldog vagy — mondja Bethlen Miklós.

— Nagyon boldog — suttogja szemérmesen Bethlen Kata.

— Sajnálom, hogy nem kívánhatok hozzá szerencsét . . .

— Miért nem? — kérdi megdöbbenve a leányka.

— Tudod, hugom, hogy szívből szeretlek — keresztleányom vagy s legkedvesebb előttem házatoknál, de ha fel tudnád érni észszel, te is sirnál a helyett, hogy öröm ragyog szemeidben. . . .

— Istenre kérem, beszéljen nyiltabban kegyelmed. . . .

— Mi most az ország torát üljük. E házasság által Apaffy végképen elveszti a fejedelemség reményét; neki nem lett volna szabad, az udvar hire nélkül házasodni. Ő felsége a császár maga vállalta volt el a gyámságot s így kellett volna, hogy ő adjon nőt Apaffynak.

— Ez volt hát a titok, melyet annyit rejtegettek előlem? — mond Kata el-sápadva s Bethlen Miklós-nak erősen kellett tartania, hogy ki ne hulljon karjából. — A szemekből rögtön eltűnt az öröm fénye; a piros cipőjü kis lábak ingani kezdettek; helyére kellett vezetnie Bethlennek, ha botrányt nem akart.

S a két menyasszony nem tánczolt többet; a gondos anyák és vőlegények aggodó kérdéseire, betegséget adtak ürügyül.

Most folyvást együtt beszéltek s ha vőlegényeik, vagy barátnök közeledtek, egyszerre elhallgattak mindketten.

Igy mindinkább hanyatlott a jó kedv; a két vőlegény kedve is megcsapant, s Kendeffy, ki kedvelt italaiból kellőnél már is többet ivott, boldogtól boldogtalantól tudakozódék, hogy mi lelhetette az ő menyasszonyát?

Senki sem tudta megmondani.

Végre a mennyasszony nótájára került a sor, — midőn a két ara egyszerre eltűnt, be nem várva a vőlegényeket, kiknek karjain kellett volna távoznok.

Már ez is meglepetést szült; de még nagyobbá növekedett ez, midőn a két vőlegény egyszerre visszatért s kifürkészhetlen arczczal helyet foglalt a terített asztalnál, a nélkül, hogy valakihez, vagy egymáshoz egyetlen szót szólanának.

Az öreg urak némellyike részvétellel tudakozá a történeteket; de Apaffy egyetlen árva szót sem szólt; csak fogyasztá a czelnait egymásután.

De Kendeffy Gáspár, kit melléknéven a „vörös hajunak“ neveztek, s ki hirtelenében kelletténél jóval is többet ivott, végre kifakadt:

— Gyalázat ez, a mi rajtunk történt. — Mindketten zárva kaptuk menyasszonyaink szobáit. Az enyém még azzal fenyegetőzött, hogy ha nem távozom, kést üt magába.

— Megmondtam én azt kegyelmednek — mondja Bethlen Miklós — jó előre; az illyes dolgot nem lehet erőtetni.

Azzal Apaffyhoz ment s karon fogva félre voná az asztaltól.

— Ne árulja el magát, nagyságod; se nevetségessé ne tegye magát az emberek előtt; a helyett jobb, ha befogat és hirnélkül eltávozik. . . A leánynak erősebb lelke volt, mint nagyságodnak s önérdékéért az országét kockázatni nem akarja. Tanuljon a férfi a nőtől!

Apaffy könnyedén a mint volt, kirohant; azután paripára veté magát s a kemény hideg télben egyetlen vékony selyem dolmányban visszavágtatott Almakerékre.

A vendégek nagy része, sőt maga az örömatya is, csak reggelre virradva sejtett valamit a dologból.

Ekkor pedig a vigan kezdődött lakodalom torrá változott; mert midőn reggel Kún Kata szobáját betörték; ott találták azt meghalva, vérében.

A „vöröshaju“ Kendeffy akkor is ittasan feküdt egy mellékszobában s nem sejté, hogy ittás dörmögése és fenyegetései illy borzasztó eseményt idéztek elő.

Bethlen Kata széttépett koszorúval feküdt párnáin, melyek kifolyt könnyűtől valának nedvesek. De ajkai mosolyra valának nyitva álmában; talán azon boldogságról álmodott, melyet épen örökre elveszített.

* * *

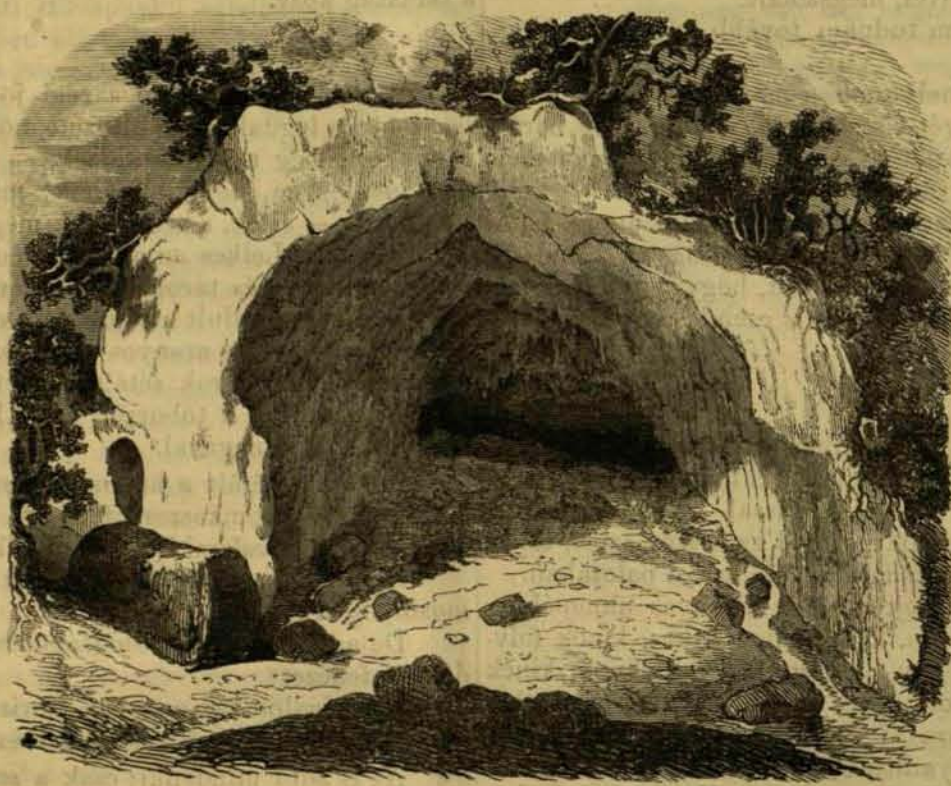
Apaffy Mihály nehéz betegségbe esett; még fel sem lábadozott abból, midőn a ballépés eredményeül az udvartól következő leirat érkezett:

„A házasság megengedtetik, de meg nem áldatik. — Apaffy olly ágyba feküdjék, minőt magának vetett. Az udvar bensőleg örvendhet, hogy Apaffy a császár megvetésével, magát a diplomában ígért örökös alól fölmenté.“

Ez volt az ország titkának megsejtése.

Alig hagyá el az ágyat, mellyhez betegsége szegezte, midőn új parancs érkezett, hogy „sub honesta custodia“ felszálltassék. Fel is ment, özvegyen hagyva menyasszonyát, ki pártját mindörökre megtartá, s Bánfinak csakugyan Klárát kelle elvennie. Apaffyt sem leheté többé házasságra venni; bár az első természetesen könnyen megsemmisithető lett volna. Ez már kettejök szivtitka volt.

Igy hervadt el a két nemes ifju sziv, egyetlen eszméért, mellyért áldozatul esték, anélkül, hogy azt győzelemre emelhetnék volna! . . .

A meziádi barlang belülről.

A meziádi barlang, kívülről tekintve.

A meziádi barlang.

(Biharmegyében.)

Szép magyar hazánk áldásdus rónái, felváltva bércezővete tájak tarka képével, valamint egyrészt a bőség tárházának, egy másrészt egy széles értelembe vett Tempevölgynek tekinthetők. — Kielégítve vannak itt vágyai és reményei az otthonias körnek élő földmivelő gazdának, s kielégítve lehetnének vágyai az utazásokat szomjuhozó természetbarátoknak, vagy a regényes tájak ölen ábrándozni ohajtozó turistáknak s a helyett, hogy e hon fiait külföldön keresnek, mint általában szokás, a természeti tünemények s nagyszerűségek képeit, czélszerűbb volna, ha előbb hazájuknak ez oldalú számos nevezetességeit ismernek meg, hogy így meg tudják becsülni azt, mit talán külföldön nem is találhatnak.

Vannak e honnak igen sok eddig is ösmert, s hírnévre emelt pontjai, de vannak ezenfelül számos olyan nagyszerű helyek s nevezetességek, a melyek részint egészen ismeretlenek, részint neveik még nincsenek elhangoztatva, s eddig mint szerény ibolya csak azon kis körnek mutatják kellemüket,

veres ugró-kutja, hieroglyph oszlopzatai, obeliskjei, — különösen pedig függönye és utóbb a Kalváriahegye, ugy nagytava, a szemlélő előtt egy mesés alvilágot alkot, mely a keblet elragadja s ámulattal tölti be, — azonban hazánkban létező aggteleki barlangunk nem igen áll alább ezen harzi üregeknel. Ugyanis terjedelmére nagyobb, mert a régiebb időkben ösmert ágazatok hosszúsága 4194 ölet tett, most ujabban pedig Dr. Schmidl ur új ágat fedezett fel, miáltal már ezen különben is roppant terjedelmesség jelentékenyen szaporodott s így méltán, nagyság tekintetében, Európában első helyet foglal.

Igaz ugyan, hogy ezen nevezetességeket még eddig személyesen láthatni alkalmam nem volt, csakis leírások alapján ismerem, azonban azon hitben élek, hogy bárha a járásunkbani „meziádi“ barlangnak eddig ismert terjedelme nem olyan jelentékeny mint ezen fentebbieké, mindamellét torkolata, belalakzata, s valóban nagyszerű csepegőkövei olyan nevezetes tünemények, melyek bármely utas vágyait nemcsak hogy kielégítik, de sőt képzeleten felüli dolgokban is részesítik.

Éa részemről Dél-Biharmegyének eddig ismert barlangjait, jelesen a

Képek Japánból: Jeddo. — (Lásd a szöveget 162. oldalon.)

hol a természet által alkotva vannak, — azonban az illy kitünőségeket a közönséggel megismertetni, mindenki hivatva van.

Hivatott kötelességnek akarok tehát megfelelni, midőn egy vidékünknek kebelében létező, és itten is csak rövid idő alatt ismeretes kitűnő szépségű barlangnak rövid leírását közlöm.

Belényes városától keletészak felé, 1 órányi távolban létezik egy község, mellynek neve „Meziád.“ Ezen község határában, a községtől magától félórányi távolságra pedig egy barlang, a mely mind nagyszerűsége, mind pedig számos gyönyörű csepegő kövei miatt az adelsbergi és aggteleki barlangoktól nem messze áll. Igaz ugyan, hogy a harzhegyi barlangok, és különösen az adelsbergi a legkitűnőbb, s az eddig európai hirt kivivott antiparosi, a derbshirei, yorkshirei, a gailenreutheri barlangok, ugy a nápolyi ebbarang, Fingál barlangja, az aggteleki, a sziliczei és más barlangok felett az elsőséget kivívta, és évenként igen számos látogatót távol országokból is előcsalogat, mert hiszen ezen barlangnak eddigi ösmert területe 15,000 láb hosszúságra tétetik, számos csepkövei, különösen a Ferdinánd nevű osztálynak vizesű alakzatai, orgonái, háromszínű oszlopzatai, Sz.-Péter széke, oltárai, harangjai, orgonái,

fonáczeit, oncsászait, pestereit vagy igriczit, bánlakit, fericseit, és más számos apróbbakat mind ismerem, azonban részint az alakzat és nagyszerűség, részint a csepegőkövi formatiókra nézve, összesítve sem állják ki a meziádival a versenyt.

Különös ezen barlangnál az, hogy mind ez ideig ismeretlen volt, ugyanis a román ajku pórnép természeti ösztönből az illy üregek iránt félelemmel viseltetvén, s azt gonosz lelkek tanyájául tekintvén, habár torkolatáról tudomása is volt, mindamellét uri embereknek arról soha jelentést nem tett, és így egy szűk völgy mentén a hegységben mintegy elzárkozva létezett jelen barlang, soha szóbeszédbe nem jött. — Mult évben a cs. k. telek-könyvi hivatalnokok által helyszíni munkálataik felvétele alkalmával észrevétetvén, ugyancsak ők megsejlelték, és dicsérettel elhalmozták, így azután mult évben a nemzeti muzeumnak küldöttei, Fricaldszky urak bővebb vizsgálat alá vették, s habár egész terjedelmében mintegy 6—7 órai idő alatt meg nem is szemlélhették, mindamellét már a tapasztaltakra kijelentették, hogy csepegőkövi alakzatai szebbek az aggteleki barlangéinál, így azután nekem is alkalmam volt ezen barlangot még bővebben kikutatni,

halár még nem is egészen, mert néhány ágakat szemléletlenül kelle hagynom a szükséges kötelek hiánya miatt, melyeken a mélységeken leereszkedni kellett. Mult évi aug. hó 31-én Belényes városának uri egyénei, szép hölgyek kíséretében, mintegy 18 szekeren egy ünnepélyes látogatást tettek a barlangban, s ez alkalommal, három vallásfelekezeti lelkész urak által, számos falusi lakos jelenlétében, teljes ünnepélyességgel a barlang „Erzsébet barlangnak” kereszteltetett, melynek emléke egy vastábla öntvény által örökített fog; ez alkalommal a barlang torkolata két pontról, ugymint a völgyből, s a torkolatból Müller Dániel ur által lerajzoltatott, mely rajzok itt láthatók.

A barlang torkolata mintegy 7 öl magas és 5—6 öl széles — a főbarlang nem nagyon hosszú, alig 200 öl, azonban ez igen magas s 6-tól 15 ölíg változó, — de több ágazatai vannak, melyek többnyire meredek sziklafalon vezetnek felfelé, s ottan azután szűkebb torkolatokká alakulnak, és folyosó alakzatban kanyarodnak, mely kanyarulatok számos mellékes ágakat, s ezek ismét másokat fejlesztenek, s ezen ágakban vannak a legszebb csepegőkői alakzatok. Ezen ágazatokon át juthat az ember a főüreg tetején vagy is emeletén az egyik oldalról a másikba, — több helyen, hol a főüregből az ut felfelé vezet a mellékes ágakba, olly mélységek léteznek, melyek a 25—30 öl magasságot elérik, és mind jobbra mind balra menedékesen lefolynak; illy helyeken a talapzattól a tulsó talapzatig hihetőleg 400 lábat felülhalad, s így az adelsbergi kalvariahegynéli legnagyobb üreghez hasonlítható. Egy ága felnyulik a hegytetőig, s azon az ember mindig menedékesen halad felfelé, mely ágba pompás és nagyszerű alakzatok léteznek. Egy másik ág csupa oszlopzat-sorokon áll, mintegy 120 ölnyre, és a lecsüngő tölcéséres alaku csepkövek ezrei igen nagyszerű képet tüntetnek elé, melyek minden lépésnél újabb s újabb bámulatos változatosságot tanúsítanak.

Egy kis folyó is van a barlangban, mely ott ered, a torkolatnál pedig a kövek között elvész, és mintegy 200 ölnyre alant a völgyben újra kibugygyan, ez képezvén a meziádi patakot.

A barlang eddigi ismert részeinek megszemlélésére legkevesebb 4 óra kívántatik, és hihető, hogy még több ágai vannak, melyek szépségükre a többiekhez hasonlóak lesznek.

Csontok a barlangban nem igen vannak; élő állatok, különösen denevérek, millió számra tanyáznak benne.

K. T.

Képek Japánból.

(Jeddo főváros.)

Japán a legutóbbi időkig ismeretlen volt az európaiak előtt, még a hollandok is, a nekik nyitott kikötőkből legfőlebb egy mérföldnyire hatottak befelé a partokon. Legújában azonban lord Elgin a fővárosban Jeddoban fölkereste a császárt s ott kereskedelmi szerződést eszközölt ki, mellyélfogva az európaiaknak Jeddoban még a lakás is meg van engedve.

Jeddo Japánország Musasi tartományában fekszik, kiterjedése 20 angol mérföld s $1\frac{1}{2}$ —2 millió lakossal bir. A világ legszebb városai közé tartozik, páratlan kiességű vidékével (lásd a rajzot); széles, világos utcái legtöbbször derékszögben metszik egymást. A vár a város közepén, egy halmon fekszik. Sándorok, árkok veszik körül s 12 angol mérföldnél nagyobb kiterjedéssel bir. Három, fal által elválasztott részből áll. Az elsőben a császár férfirokonai, a másodikban az ország hűbéres fejedelmek, kik minden évben hat hónapot Jeddoban tartoznak tölteni, a harmadik, vagyis legfelsőbb osztályban maga a császár lakik, kit előbb *Kubo*, most pedig *Tycoon* néven neveznek. A lejedelmek és nemesek palotái igen terjedelmesek s néhol 120 láb szélességű utcákat is képeznek, melyek a legjobb karban tartatnak fenn. A birtokosok magánlakat fákkal, virágokkal beültetett udvar veszi körül, mellynek négy oldalát a szolgaszemélyzet laka, az istállók s egyéb gazdasági épületek képezik. Az udvarba vezető kapu igen csinos tömör alakú fafaragvány, bevonva a legfinomabb fénymázzal.

Jeddo vidéke lakóinak házeit mindenütt nyirott eleven sövény és karózat köríti. A ház, mint lakói is, tiszta. Minden falunak van fürdőháza, hol férfi, nő, vegyest fürdik. — A mező igen jó állapotnak örvend. Mindenütt van theaház, mint Európában kávéház, hol fiatal szép leányok szolgálnak fel, kik szép szemöldök és fehér foguk által tűnnek ki. Japánban az is egy megkülönböztető jel, hogy az asszonyok szemöldöküket leborotválták s fogaikat fekete festik; ellenben a leányok szép fehér fogakkal s szemöldökkel bírnak.

Japánország majdnem teljesen ellentéte Chinának; itt minden a régi-ben tsepel, ott ellenben a haladás ösvénye tűnik elé. A széles utcák közepén kikövezvék; az ablakokat csinos szövötte gyékényfüggönyök takarják, gyékény teríti be a padozatot is. Minden házhoz kis kert is tartozik. A tisztaság a japánok főjellemvonása. A japán igen tudvagyó s kész a jobb ujjal azonnal fölcserelni a rosszabb régít. Nangasaki-ban már gépeket kovácsolnak vasutak s gőzkocsik számára.

Bennszülött gépészek s kapitányok vezetik a japán hadihajókat, melyek közt már két gőzös is van. A villanytávíró, mellynek készítését az amerikaiaktól tanulták, már kezelni képesek; készítenek légmérőt, hőmérőt, szögmérőt stb. Táv- és göröcsövek igen jók és olcsók. Az üveget nemrégől ismerik, sőt az ablakokra maig is ritkán használják; mindazáltal már van egy olly jeles butájuk, melly az európainak semmiben sem igen engedő készítményt állít elő. Az ország belsejében egy rövid vasutat is készítették.

A japánok közül sok beszél hollandul, néhány angolul is. Átalán igen tanulékonyak s ha fölveszszük, hogy csak három év óta állnak még közlekedésben az idegenekkel, ugy előrehaladásukat lehetlen nem csodálni.

A japán kétségkívül lelegevenebb néptörzs a mongolfaj közt, s ha

kormányja az idegenekkel sokoldalulag megindult közlekedését nem akadályozza, akkor a vasutak, gőzházók, távírók stb. tényezői a haladásnak, csakhamar meghonosulnak e nagykiterjedésű országban, a keresztyénség is hódító utat tör oda magának, ha az angolok s amerikaiak eszélyesen járnak el; mert itt a fegyver és erőszak nagyobb ellenállásra talál, mint a lomha chinai népnél, miután Japán életképes, erős ország, melly ha benne a polgárisodás meghonosulhat, igen tekintélyes állást foglaland el.

Beresényi fia.

Midőn I. Napoleon Mainzot ostromolta, egy izben az ostromlók és a bennlevő osztrákok közt egy heti fegyvernyugvás jött létre. Ez idő alatt a várbeli tiszték lejártak a városba kosztolni.

Valamellyik délbén történt. Nagy János, székely-husár főhadnagy, ebédre indult, s esetleg egy francia tisztakkal telt vendéglőbe lépett, kik közt tétova nélkül helyet foglalt. Ebéd közben egy fiatal francia tiszt azon furcsa kedvtelést vette magának, hogy a husár-főhadnagy boros-poharát kése hegyével ismételve felbillentgette.

Nagy János hallgatott, s poharát mindannyiszor újra megtöltötte. De végre megunt a tréfát, — elkáromkodta magát s elégtételt követelt.

Zaj támadt.

Azonban egy ősz francia tábornok a csendháborítót börtönbe küldte, s ekkép a dolgot kiegyenlítő s a föl pattant székelyt lecsendesítő sikerült. Egyszersmind tiszta magyarsággal így szólította meg Jánost:

— Uram, ön magyar?

— Igen, felelt ez csudálkozva. Nagy János, második székely-husár ezred főhadnagy vagyok, — ha ismeri tábornok ur ez ezredet.

— Ismerem. Hogy hívták ön atyját?

— Nagy Bálintnak.

— És nagyatyját?

— Ez megint Nagy János volt.

— Mi nevezetést tud ön erről?

— Egyebet nem, csakhogy a Rákóczy-forradalom után gróf Bercsényi Miklóssal kibujdosott Törökországba, s vele volt Rodostóban egész haláláig. Aztán visszatért Magyarországra, s hazájában végezte életét.

— Én az ön nagyatyját, Nagy Jánost, jól ismertem, mert én a Bercsényi fia vagyok, gróf *Bercsényi Miklós*. Z. K.

Böngészet

az élet és tudomány mezején.

— *Seneca* a vén fősvényeket olly balgáknak és következetleneknek tartotta, mint azon utazókat, kik, minél rövidebb utjuk: annál több utravalót raknak uti zsákjokba.

— A *kutyabölcsék* (kynikus philosophok) azért hagytak, növesztettek hosszú bajuszt, azért eresztettek hosszú és terjelmes szakált, hogy midőn azokat pödörgetik és markolászszak, huzogatják és simongatják: mindig jusszon eszükbe férfui méltóságuk, férfiakhoz illetlen hasztalanságokra el ne vemedjenek. — Férfiak! ne illessétek tehát szörkaszakkal characteristicátokat; — hadd vonuljon el igaz beszédű ajkaitok fölött a bajusz egész méltóságában, hadd omoljon el melleteken a rengeteg szakál! . . . csakhogy aztán: *szatok beszéde és kebleitek érzelmei is férfiasak legyenek*.

— Igen sok enni és innivalóm van, jó *Diogenes!* mondá egy dugszdag a kynikus bölcsnek s igen keveset ehetem és ihatom, azon kevésket is igen rozsz ét-és itvágygyal; mit tegyek, hogy jó izüen és sokat ehessem és ihassam? Egy darabig ne egyél és igyál semmit; — később, ha étvágyad megjő, — itvágyad sem soká késendik; és ha mind a kettő megjött: folytonosan egyél és igyál, *de mindig keveset*: célödat éred — válaszóla a vén bölcs, ki nyugodtan elmélkedett, ülven donga-várában.

— A kutyáknak — hűségöket nem is említve — sokat köszönhet az ember. A *bibor festésre* egy fönicziai eb tanította a világot. A *Carolingi fürdőt* Csehországban IV-ik Károly alatt egy *ceh kutya* fedezte fel, melly az ősförásban lábát megégetvén, ordítva futott gazdájához. A *Canári* szigeteket is a *Canis*-tól nevezték el, mert ott igen sok és igen könnyen tanítható — idomítható kutyákat találtak és találnak ma is azok, kik nem restelik buvárolni a *hylenegetika* (kutya-idomítás-tan) szabályait.

— *Caligula* legtöbb bátorságot követett el mind azok között, kik valaha uralkodó székben ülve, valamellyik ország kormánypálcáját forgatták. Nevet a hadi csizmától — *caliga* — vette. — Lovát *Incitatus* polgármesterré — consullá — nevezte ki Rómában. Midőn seregét az *Athosz* hegyen vezette; azért mert nagyon meredek volt s parancsára meglapulni nem akart: annak gerinczére káplárokat állított s azt forma szerint *megcsapatta*. — A tengerbe ballistákkal, parittyákkal és nyilakkal belődötöttet; — és fél napi ostrom után, hadi sarczott vetett Neptun birodalmára s a tengerből 10 egész kosár csigát szedetett ki; — és e győzelmei és viselt dolgai után, mint ki a legnagyobb ellenségeket igázta meg: triumphussal vonult be birodalma hét hegyű fővárosába. — Ezek befejezéseül 10,000 font pókhálót szedetett össze, hogy megmutassa, milly roppant az ő birodalma.

— *Neró* arany horoggal halászott; lovaira ezüst patkókat veretett.

— *Heliogabalus* ebeitt libamájjal, oroszlanait fáczán és harkályhussal táplálta; lovai alá káziát szóratott az ölban.

— *Eglon* — a Moabiták királya — korának legvastagabb férfja volt: *Ehud* meritette hájába kétélű kardját s ugy halt meg. (Forrájuk.)

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a színház körül.

XCVIII. Levél. „Ne szomorkodj, légy vig!”

Kedves, édes szerkesztő ur!

Ha valaki mindig azt beszéli, hogy rosszul mennek az üzletei, ha uton, utfélen azt lamentálja, hogy nincs pénze, ha szüntelen azzal traktálja ismerőseit, hogy nincs már a csizmájának talpa, hogy bizony maholnap exequálják; mit nyer vele? azt nyeri vele, hogy az emberek kerülni fogják; apródonként kezdenek az ismerősei elmaradozni tőle, senki sem hitelez neki többet egy batkát sem; s utoljára valósággal bukott ember lesz belőle.

Ha mi hétről hétre mindig csak azt emlegetjük a közönségek, hogy a nemzeti színház elpusztult; hogy a nemzeti színháznak vége van, hogy a teteje leszakad, hogy a feneké kiesik, hogy se pénze, se posztója, hogy már jövőre semmi sem lesz, a miért érdemes legyen valakinek a színházba járni, mit nyerünk vele? azt nyerjük vele, hogy a közönség elijed attól a háztól, a hol ilyen szomorúságokkal fenyegetik, s minthogy ott van az a másik színház az újtéren, a hol minden szépet, jót, fölségest ígérnek, átmegegy oda; nálunk megcsökken a bérlet, s igazán olyan szegények leszünk, mint a millyennek kihirdették magunkat.

Már pedig ez most a hírlapok politikája a nemzeti színház irányában, épen a bérlet kezdetekor.

A „Pesti Naplónak” — már ex principio — semmi és senki sem tesz. Ez még a meg nem született drámáktól is előre diszisztálja a közönséget: mintha gyönyörűségét találna abban, hogy a színre kerülendő újdonságok már előre megbukjanak. Ezzel nem lehet beszélni. A lapnak nincs gazdája, ott minden ember ur, senki sem parancsol a másikkal.

A „Hölgyfutár” hasonló hibát követ el az ujon szerződött tagok irányában, kik pedig nem az eltávozó triariusok helyét elfoglalni, hanem szükséges szakmát betölteni és sarjadékat képezni jönnek. Elve: azokat előre diffamálni a közönség előtt. (Ugyanezen elv, mint Nemesis sujt rá vissza a pályadramák ügyében.) Szerinte Egressy és Szigeti eltávozása után a dráma impossibilissé vált.

A „Nővilág” még tulmegy rajta. Ez épen egyenesen felhívja a közönséget, hogy ne járjon többet a színházba, hagyja ott, hadd bukják meg.

Én bizony magam is nagyon sajnálatos állapotnak vallom, hogy Egressytől és Szigetitől meg kell válnunk, hanem sokkal okosabbnak találok, arra működni, hogy őket újra visszahozhassuk, mint arra, hogy elválásukért bosszút álljunk.

Már pedig ha mi a színházat szépen megbuktatni segítünk, abból nem az fog következni, hogy az eltávozott három tagot visszahozzák, hanem az, hogy még másik három eleresztenek, és nem az, hogy a drámai első díjat 2500 ftra felemelik, hanem az, hogy 1200-ra leszállítják. A ki ezt nem hiszi valószínűnek, nézze meg az 1854-ki állapotokat s majd meglátja, hogy akkor állt a drámai személyzet 13 tagból s a legelső színészi fizetés volt, a mit fentebb írtam. Ide visszajuthatunk, ha tetszik.

Egy felviruló színház bizonyosan rövid időn vissza fogja szerezni az eltávozott művészeket, egy megbukó színház bizonyosan örökre elhagyja őket vezetni. — Azonban vizsgálatásul mondhatom, hogy nem is állunk a színházzal olyan igen nagyon közel a megbukáshoz.

A szerződött új tagok mind szép tehetségek, a kiknek épen csak Pest hiányzott, hogy magukat egész művészekké képezhessék; szorgalom, művészi ihlet és tűz mindegyikkel közös; tanulmány és tisztuló izlés nevelni fogja őket.

Az előadásokat új szellem fogja kormányozni. A rendezőség fontos hivatala egy kézbe került és mondhatjuk, hogy olyan kézbe, mellynek értelmes feje is van és egyuttal erős szíve az akadályok elől vissza nem hátrálni: Szigligetiébe.

Ez hiányzott mindig. Egy felelős rendező, ki azon sűrű hanyagságot és értetlenséget, mivel mindeddig annyi küzdelme volt a színháznak, buzgalommá és figyelemmé tudja varázsolni.

Nem akarom a multak hibáit feszegetni, hanem elősorolom azokat a terveket, a mik a jövőre való kilátásokat igazolják.

Az új színművekből adatásuk előtt két héttel már elkezdődnek a próbák és nem fordulhat elő eset, hogy valaki készületlen lépjen a színpadra, hogy az összes személyzet úgy össze ne legyen tanultva, mintha hatszor egymás után adta volna elő azt a darabot. Ez a legelső, ez a legmulhatlanabb teendő. Ez ugyan szaporítja a fáradságot, de szaporítja a sikert is, s ha Szigligeti e rendszert erősen keresztülviszi, azért bizonyosan számíthat a közönség köszönetére s a napisajtó pártfogására.

A jelmezek, diszletek általános megújítás alá kerülnek. Egy darabban nem fognak öt-hat időszak jelmezei előkerülni, jellemalakok nem fognak még nem felelő öltözetekben kiállani. A ki Szigligetit jelenleg látja éjjel nappal buvátkodva rejtélyes foliantok halmazai közt, kort, népeket, szokásokat tanulmányozva, az meg lehet győződve, hogy az új rendező nehéz pályájához erős akarrattal készül.

A jövő hónapban Hegedűsnek egy hatásos drámáján kívül a pályázott újdonságok is emelni fogják az előadások érdekét. A drámák között lesz kettő, tán három is, melly szép sikerrel fog megállhatni a színpadon, a vigjátékok közt is két kitűnőt emlegetnek. Egy fiatal főúr a nyárra szintén egy felvonásos vigjátékokra szándékozik pályadíj kitűzni, melly, mint tudjuk, két év előtt olyan fényesen sikerült.

Még több szép és jó is fog történni ez évben, a miknek reméljük, az a sikere lesz, hogy az év (vagy tán már a félév) végével az igazgatóság számadásait rendezvén, úgy fogja találni, hogy a drámának van, miből újra megnyerni eltávozott hőseit, a kik maguk is, reméljük, félretesznek akkor minden keserű emléket, s fiui örömmel fognak visszatérni ahhoz az édes anyához, a kit, ha megver is bennünket, gyűlölni nem lehet, mellyhez őket épen úgy kötik természeti jogok, mint kötelességek.

Hát az opera! az opera? kiáltják rám mindenfelől.

..... „Ne félt te engem” .... azt mondja a vajda „Mátyás fiában.”

Kakas Márton.

A bukovinai magyarok szokásairól.

Andrásfalva, febr. 24.

Még a mult évben megígértem, hogy jövő leveleimben megírom az idevaló szokásokat s többféle tudnivalót az itteni magyarokról. Szintén jól esik szívemnek, hogy adott szavamat jelenleg beválthatom.

Erdélyországnak székely földjéről politikai zavarok következtében Moldvába vonultak itt lakó magyarjaink; onnan József császár a kegyelem megadása után Bukovinába, hol jelenleg laknak, letelepítette őket, Hadik András és Laudon ezredesek vezetése alatt mintegy 1777-dik esztendőben.

Hadik András nevével nyerte nevét *Hadikfalva* és *Andrásfalva*; a legelső falu *Istensegits* nevet kapott, mindjárt mellette *Fogadj-Isten*; József császár nevével *Józseffalva*; Laudon nevével *Laudonfalva*, de már ennek lakosai mind oláhok s nevéit is elváltoztatta; van még *Tomnatik*, melly sokkal később támadt; azonban *Fogadj-Isten* s *Tomnatik* szintén nem sokáig lesznek magyar falvak, mert már nagyon eloláhosodtak; de nem is csuda, mert bizony, mint a mult levelemben is írtam, nem sokat gondolnak velünk, sőt nem is szeretik az itt lakó 8000 magyart; magam is úgy gondoltam, hogy inkább illenének ők Magyarhonban azon helyekre, a hová jelenleg külföldi népeket akarnak telepíteni, a hortobágyi pusztá illő élelmet adna ezen iparkodó magyar fajnak; de ez nem rajtam áll.

Mert az itt lakó magyar nép igen szorgalmas, dolgoz, élénk eszű, többnyire mindnyájan tudnak a faragáshoz, a faházak építéséhez, szekérsináláshoz, sőt csizmadiasághoz, szabósághoz, szücsmesterséghez is többen értenek.

Viseletük szintén eléggé csinos, azurforma vastag posztót maguk fognak az asszonyok, maguk megszövik, s némelyek maguk meg is varrják férjeiknek, gyermekeiknek, mind a *szokmányt* (olyan forma, mint a *pelissier*), mind a magyar nadrágot; a szokmány barna, a nadrág fehér (ők *harisnyának* nevezik a nadrágot); jobb módúak *csizmában*, a szegényebbjé *bockorban* jár; nyáron kalap, télen fekete báránysapka; az asszonyok s leányok is viselik a szokmányt, vagy bárányszőr-*kosukot*. Az asszonyok mind tarkaselyem-fejket, a leányok leeresztett haját pántlikával a végén.

Nem lehet rólok mondani, hogy részegesek volnának; ritka eset, hogy az ember részegét lát az utcán; rendesen haza vitetnek pálinkát, s úgy együtt megiszszák, pénz nélkül néha-néha kártyáznak; legnagyobb örömkük van a mesélésben, szép lélekvidító történeteket igen szívesen hallgatnak; a káromkodást is csak a mi magyar huszárjainktól tanulták el, szintén a világi dalokból is csak azokat tudják, a miket huszároktól tanultak; Magyarországról szívesen hallanak minden jót.

Babonának, sárkánynak, kísérteteknek igen hisznek. Egy pár élő példát ide jegyzek:

1. Fábrián János, ki több évig bíró is volt, hitelesen állítja, hogy fiatal korában Küllő nevű emberrel marhat őrzött a legelőn; fényes nappal nagy szél kerekedett, hát Küllő uramat Fábrián János szemé láttára a forgószél felkapta; Küllő urat szép lovon a levegőbe fölfelé nyargalt, még a pátkóját is látta a lónak, szintén fénylett, olly tisztá volt a lópatkó; ezt azután a Garabonciás diák kapta fel. Mi történt tovább Küllő urammal? az: hogy ijedtében nem sokára meghalt.

2. Denás István Moldvából haza felé jöttében éjjel, a mint a fűzfák között ballagott, már el volt fáradva, s így gondolkodott: bárcsak egy lovat látna valahol a setétben, biz ő ráülne s úgy menne haza. Alig megy tíz lépést, hát hallja a lónyerítést. Pár lépésnyire meg is talált egy igen szép pejlova; az én Denás Istvánom a szép lova magához csalta, s jobb kezével a nyakát átkarolta; miután nála semmi madzag vagy kötel nem volt, gatyamadzagját kihúzta, s abból zablát készített, beteendő azt a ló szájába, hát nincs a lónak áll-kapczája! Az én emberem úgy megijedt, hogy lábai tovább nem bírták, a lovat ott hagyta, s csak fél óra után jöttek vissza menő-tehetségei.

3. Lovász Antal Istensegitsben meghalt egynehány esztendeje, s a lelke haza járt, lármázott, sőt bőgött mindaddig, míg János testvére kérdésére lelken fekvő bűneit meg nem vallotta; megmondá, hogy templomot rabolt, s megmondta, hogy hová rejtette a templomi kincseket, s többé nem jelent meg.

4. Mult évben Hadikfalván egy hetedik szülött fiúgyermeknek 7 éves korában megkenték körmeit fehér mákolajjal, s a 7 éves gyermek megmattatta, hol van a sok kincs, t. i. a falu végén, s kezdett ázni 30 ember is. A midőn beleuntak a több napi ásás után, elvitték oda a gyermeket, hogy messze van-e még a pénz? A gyermek állítja: nincs mélyen bent a pénz, de

ha tovább ássák is, hiába, mert mindig lejjebb- s mélyebbre szökik a pénz, s így abban hagyták az ásást. Ez valóságos igaz, az egész környéken nagy hire terjedt, még a plebánus urak is ott voltak az ásásnál.

5. Mintegy 10 éve Mátyás József Andrásfalvi földmives éjjel a kutyaugatásra kiment, hát kit látott mintegy 50 lépésnyiről? Egy alak közeledett feléje, nagy fekete fejű; a derekáig is fekete, azon alul fehér. Így gondolkodott: „ez az én öregapám; a meddig fehér, addig kitisztult a bünből, a fekete rész pedig a bünben sinlődést jelenti, talán valamit kíván, azért jár haza.“ Vissza akart térni házába, melyet alig 20 lépésnyire hagyott el, de az alak feleje közeledvén, annyira megijedt, hogy nem birt többet lépni, s kérdeni kezdé: ki—ki—ki—ki—ki—ki az? Én vagyok, édes fiam, felelé az alak; s ki volt az? Nem a megholt nagypapa, hanem még az életben levő nagyanya, ki szintén a kutya-ugatásra kiment más ajtón, s ime ez volt az eleven kísértet.

6. Andrásfalvától két óra járásnyira van egy feneketlen tó, azt állítják, hogy pokol fenekére itt lehetne lejutni. Jó utat, a kinek kedve van, oda-utazni.

Hagyjuk félbe e babonás dolgokat, hisz, ez mind a nép szellemi kiskorúságát, neveltetési hiányát mutatja; térjünk inkább a lakodalmakra. Nálunk ez idei farsangon 15 esketendő pár van. Épen, midőn e sorokat írnám, megjelent nálam is két hívogató; egy nő, pácza a kezében, másik nőtlen, egy ölnyi hosszú vékony, hosszú rudon, egy fehér és egy szép tarkakendővel. Meghívásukat ekkép kezdék:

„Isten szerencséltesse kegyelmeteket minden kívántféle jovaival, és tartsa meg számos esztendeiben.“

„Igen szépen köszönteti kegyelmeteket az örömatya, az örömanya és a hazai leányasszony, hogy ha az Isten engedi kegyelmeteknek békével élni a holnapi napot, ne sajnálják fáradságukat az ő kelmik becsületes háziknál megjelenni, ajánlják magokat: ugymint egy tál ételre és egy pohár italra, egy kis mulatságra „tisztá szívvel várják kegyelmeteket.“

Lakodalom mind a vőlegény, mind a menyasszony szülőinél három napig szokott tartani, de már az első nap délután a vőlegényhez viszik a menyasszonyt szekeren, minden ingó-bingó jószágával együtt, több lohátas ifjak kíséretében. Illyenkor van kiabálás, lövöldözés s nagyban pálinka-ivás.

A betegségek meggyógyítását a mennyei szent atya akaratajára bízzák, az orvosok segíthetési erejének semmi hitelt sem adnak; onnan van az, hogy a mult télen, s az idén is már sok gyermek lett áldozata a torokgyíknak.

A fiatalság egy időtől fogva multság között a kiselést divatba hozta,

s történt a mult nyáron, hogy egyik, barátját ugy megszurta, hogy a megszurtt ifju épen azon nap, mellyen megesküdni kellett volna, a halál vőlegénye lett.

Göndöcs Lajos.

Koczó Pál szabadalmazott gőzmalma.

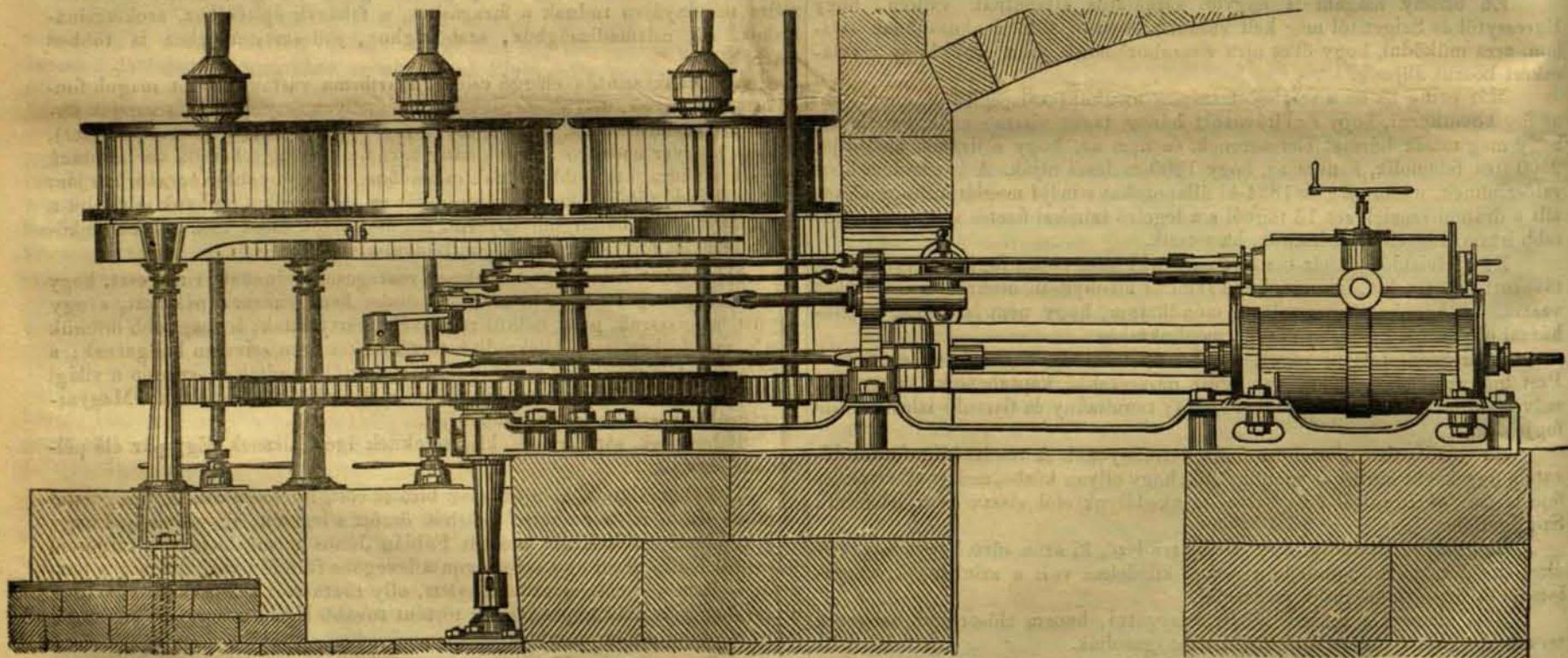
Koczó Pál gépész-mérnök a magas kormánytól cs. k. kizárólagos szabadalmat nyert közvetlenül-ható géppel ellátott, egyszerűsített szerkezetű gőzmalma, s a megrendelők tájékozásául az építési költséget és a malom évenkénti jövedelmét tapasztalati adatokkal felvilágosítván, e találmányát ezennel mi is a közönség figyelmébe ajánljuk.

A szabadalom-tulajdonos terve szerint épült malmok a legegyszerűbb, és legtartósabb szerkezettel bírnak. Ezen egyszerű szerkezet célja a lehető legnagyobb erőkimelés; minek legközelebbi eredménye az, hogy ezen malom gépezete minden eddigi gőzmalomokénál kevesebb tüzelőszert emészt föl. Viszonyítva ezen szerkezetet más malmokéhoz, nem csak azon előnyt nyújtja, hogy egyszerűségénél fogva könnyen kezelhető, és szilárd alkotásánál fogva, nem csak hogy minden jelentékeny javítgatást nélkülöz, de sokkal kevesebb költséggel is felállítható.

A szabadalom-tulajdonosnak sikerült, magát a birodalom legelőkelőbb gépgyáraival oly módon összeköttetésbe tenni, hogy a szükséges részek készítése saját felügyelete alatt történjék; melly összeköttetések által azon előnyös helyzetben van, hogy, — a mi az általa építendő malmoknál a kivitel gyorsaságát, a gép szilárdságát és az árak olcsóságát illeti, — ép oly kedvező eredményről kezeskedhetik, mint a millyenért a szerkezet czélszerűségéről jót áll.

A megrendelők tökéletes biztosítására a szabadalom-tulajdonos 10,000 ausztr. frt. összeggel kezeskedik, hogy az általa építendő malmok minden itt előszámlálendő előnyös tulajdonokkal teljesen birandnak.

(Koczó Pál ur mult évben Pesten egy hatkövű mintagőzmalomot épített. — Vidats Ist. gépgyáros tulajdona — egy új és külföldön igen méltányolt előnyös terv szerint, melly malom mind szerkezetével, mind termelésével általános elismerést vívott ki. Miután az új, kizárólag szabadalmazott terv készítése sikerült, ezt összehasonlította az említett mintagőzmalommal, s úgy találja, hogy egyenlő eredmény mellett a pesti mintamalom compicált szerkezeténél fogva kilencz lóerővel többet igényel, s már csupán ezen fölösleges emésztés kikerülése által az ő terve szerint évenként 3,000 ausztr. frt. van megkímélve.)

Koczó Pál cs. kir. kizárólagos szabadalmu gőzmalma, részletenkénti szita- és paraszt-örlésre.

(Árak ausztriai értékben. $\frac{1}{3}$ előfizetendő, $\frac{2}{3}$ az átadásnál. — Készítési idő a megrendelési naptól 6 hónap.)

Kövek száma	Ára		Jegyzés.	A malom évenként megőröl		Évi fogyasztás		Évenkénti				Jegyzés.
	a tökéletesen felzáralt malomnak	az épületnek		tiszta buzát	és kielégít egy környéket mellynek	fát	vagy szenet	bevétel	kiadás	tiszta jövedelem	a malom kamatozik	
	ft. a ért.	ft. a ért.		Bécsi mérő	lélek száma	ölet	mázsát	ft. a ért.	ft. a ért.	ft. a ért.	%	
1	5000	1500	A költségbe fel van véve a malom vasuti vagy gőzhajói szállítása Magyarországon, felállítás és elindítással együtt.	12000	2000	150	2000	3000	2000	1000	15	A malom itt kiszámított termelésénél ezen arány van felvéve: egy évre 300 munkanap, egy napra 12 dolgozó óra. Egy kö 40 bécsi mérőt öröl naponként, ebből $\frac{1}{8}$ vámot véve, s egy bécsi mérőt 2 ftra számítva.
2	7500	1800		24000	4000	275	3800	6000	3500	2500	26	
3	9500	2000		36000	6000	375	5000	9000	5000	4000	35	
4	11000	2500		48000	8000	500	7000	12000	6000	6000	44	
5	15000	3000		72000	12000	750	10000	18000	8000	10000	55	
12	28000	5000		144000	24000	1400	20000	36000	16000	20000	60	

Tölem is egy szó, a sok szóra.

Egy idő óta a Vasárnapi Ujság lapjaiban is sokat olvasunk a magyar tánczról és zenéről; örvendek, hogy nemzetem, végre ez ügyet is melegen felkarolja. Mert *nyelo, ruha és zene* nélkül nemzet nem is létezhet, ha az elhanyagoltatik, romba dül az egész! És így ez igen rendjén van.

A táncznál fővita, az *eredetiség*. Fájdalom! ezt mi zavartuk meg! Ugyan mit mondana Rákóczy vagy Bercsényi, de tán még Kisfaludy Károly is, ha a mostani „lassut“ látná? Csinaltunk *körtánczot, koszorutánczot*, az Isten tudja mit; és a régi eredetit, mellynek párja nem volt, elhagytuk. S most pirulva állunk minmagunk előtt, és már alig tudjuk utódainknak megmutatni, *mi az eredeti lassu?* mert ez a lassu, a mit most járnak a friss előtt, ez csak korcs kinövés a magyar lassunak, és csak saloni eltorzítása az eredetiségnek. Nem az, nem uraim, hagyjunk fel evvel a sok haszontalan újítással, és tánczoljunk a régi magyar *verbunkost* sarkantyusan, és ezután, a mostani friss csárdást (természetesen, ballet-hajlongások és mártogatás nélkül), és akkor kész a régi eredetiség. Tánczoljanak a férfiak és nők karikában, e között egy járja el a sólót és készen vagyunk. Ha pedig sólót nélkül tánczoljunk a lassut, akkor csak a verbunkos sarkantyus taktusra kell vigyázni, de egyébiránt kiki természetesen járja, a hogy tudja; egyik lejtse, másik czipfrazzon, harmadik forogjon, a negyedik csalogasson, az ötödik párt cseréljen. Így tánczolták ezt régi nemes házaiknál; be szép volt az, ha 50–60 tiszta csengésű sarkantyú pengett egyszerre, a cimbalom ütése mellett! Ott már buzdult a vér, ott igazán el lehetett mondani:

„Harsognak a tárogatók,
A hegedűk zengenek,
Szól a dudu, tapsol a táncz,
A sarkantyúk pengenek.“

Hát a régi sólót? Ha visszaemlékszem a mádi bálókra, mellyeket mint gyermek ugyan, de mégis vizsga szemmel néztem; ott láttam *Erős*, miskolczi szolgabíró remekül tánczolni; hát *Ujfalussy Mihály* barátom csendes, komoly, olly annyira eredeti lassu táncza! hát az a *Ganymed szépségű*, egykori huszárhadnagy, *gróf Szirmay Ferencz*? Illyeket már nem is látni a mai korcs világban! Hölgyeink közül is tudnék sokakat előhozni. Hát az egykori jogászok, kik mint a katonák körben tánczoltak, s ezek közt azután egy a sólót járta, a kar befejezte, és úgy kezdtek végre a frisset. — A verbunkost, már *Kinizsi* is járta a táborban, *Fessler* történetíró ezt „*Herkulischer Tanznak*“ nevezi.

De végre van-e valami nevelésesebb, mint magyar táncz sarkantyú nélkül? hiszen ez a lelke! Azon lehet segíteni, hogy a hölgyek ruhái meg ne tépeessenek. Mert, ha nincs szükség rá, le lehet csatolni. De uraim és hölgyeim, már a friss csárdásokkal is azon ponton állunk, hogy maholnap itt is vége lesz az eredetiségnek. Nézzük csak hölgyeinket, mit tánczolnak ezek!? Az egész csárdás alatt jobbra-balra hajlonganak, mint a syrének a habok közt, úgy, hogy az többé nem csárdás, a mit tánczolnak, hanem ballet, pantomimák. Miért nem bokáznak úgy, mint azelőtt? minek ez a sok hajlongás? hát a férfiak, ha bejönnek a mártogatásba, ez olly kellemetlen, hogy igazán több, mint nevelésesebb!

Hiában, uraim, minden vita; eredetiség addig nem lesz, míg a régi lassu, természetes egyszerűségében, és a verbunkos tempót lassu nótáinkban sarkantyúval ismét vissza nem állítjuk! Gyönyörű volna az olly spanyol *Bolero, Fandango* vagy *Jaleo*, hol a *castagnette* hiányoznék! Így van a magyar is; mit ér az sarkantyú nélkül? *Sándor*, muszka császár, egészen el volt ragadtatva, midőn a Hertelendy-huszárokat verbunkost látta tánczolni, és midőn a karikában a verbunkos-káplár, *Kakas Miska*, a sólót járta, száz aranyat adott neki, és e szavakra fakadt: „*Cette originalité est quelque chose sublime et incomparable!*“ (Ez eredetiség valami felséges és hasonlíthatatlan.) Már most nem lévén toborzás, ezen egyetlenegy nemzeti tánczunk is huszárezredeinknél veszni kezd. Uraim! még nem késő — még él néhány régi eredeti táncz és a tánczosné; állítsuk vissza a sarkantyus toborzó verbunkost, a sólót és a természetes régi lassut, a mostani friss csárdást pedig tisztítsuk meg az új ballet-féle hajlongásoktól és mártogatásoktól, és mentve van az eredeti táncz, mellyet egykor épen e miatt egész Európa bámult. A kört pedig a többi új zagyalékokkal együtt szorítsuk háttérbe. *Báró Wesselényi Miklós* nem szenvedhette a kört és korcs-torzításnak nevezte.

(Vége következik.)

Gróf Fáy István.

Irodalom és művészet.

△ *A m. Akadémia költségén* megjelent: „*A magyar történelmi emlékek*“ első osztályának 2-ik kötete, s második osztályának 4-ik kötete. Kiadja a magyar Akadémia történelmi bizottmánya. Az eddig megjelent kötetek következők: I. folyam 1857. I. osztály: *Okmánytárak* 1-ső kötet: Brüsszeli okmánytár, 1-ső köt. II. osztály: *Irók*. 1-ső kötet: Szerémi György Emlék-irata Magyarország romlásáról. — 2. és 3. kötet: Verancsics Antal összes munkái 1-ső és 2-dik. — II. folyam 1858. I. osztály: *Okmánytárak*. 2-dik kötet: Brüsszeli magyar okmánytár 2-dik köt. II. osztály: *Irók*. 4-dik kötet: Verancsics 3-dik kötete. Jón még ehhez az I. oszt. 3-dik kötete: Brüsszeli okmány 3-dik köt. II. oszt. 5-dik kötete: Verancsics 4-dik köt. Minden folyam négy kötetet hoz, s előfizetési ára 10 ft. e. p. Minden kötet egyenként is kapható 3 frton e. p.

+ *(Dr. Csülchert Robertnek)* a magyar gazdasági egyesület által koszoruzott pályamunkája megjelent e czim alatt: „*Allattenyésztési eszmék, szemközt a Magyarországon jelenleg alapból megváltozott gazdálkodási viszonyokkal.*“ Ára 1 ujft.

+ *(A magyar tudományos Akadémia)* 1858. dec. 20-án tartott ünnepélyes közgyűlésének tárgyai külön füzetben megjelentek. Ára 70 ujkr.

+ *(A „Magyar akadémiai Értesítő“)* ez évi első füzetét következő tartalommal jelent meg: „*Nyelvészeti irányvezetek, szküth európai szómaradványok*“ *Lugossy Józseftől*. „*A magyar szóbeli hangsúly apológiája*“ *Hunfalvy Páltól*. Egy XVII. századbéli záloglevél, adalékul a magyar örököségi jog történelméhez. Székfoglaló értekezés *Bartal Györgytől*. „*Jegyzék a hangsúlyról a magyar nyelvben*“ *Fogarasi Jánostól*. „*Akadémiai tárgyalások.*“

+ *(„Dóssa Dániel versei“)* első kötete csinos kiállításban megjelent. Ára 1 ft. 15 kr. ujj. Felhívjuk a költészet barátainak figyelmét e sok szép virágot magában foglaló költeményfüzérre.

△ Megjelent: *Rögtöni fagyalt készítés titka*, azaz: mint kell tölben pár percz alatt legfinomabb fagyaltot legnagyobb mennyiségben és többféle egyszerűen előállítani, melly nyárig is eltartható. Toldalékul: miként lehet négy tüvel egyszerre két harisnyát kötni? *Irta D. Fülöp Francziska*. Szerzőné sajátja. — Hogy e titok lényegére nézve felette egyszerű, s hogy a benn ajált készítmód igen olcsóba kerül, arról e kis könyv olvasója csakhamar meggyőződik. E mű ára 1 pft. vagyis 1 ft. 5 kr. ujjévs s belőle még néhány fölételes példány kapható t. cz. *Brassai Sámuel* tanár úrnál Pesten Lázár utcában 11. sz. alatt és a szerzőnőnél Budán Vizivárosban Bécsi kapuutcában 751. sz. alatt. A vevő már csak azért is siessen a megrendeléssel míg hóhoz remény lehet, hogy miért? ennek megfejtését a kis könyvben találja fel.

△ Ifjusági iratainknak olly csekély száma, egy jeles művel szaporodik, mellynek czime: „*Regék a görög és római őskorból.*“ *Grimm A. L.* hasonló tárgyú híres német műve után átdolgozva, kiadja *Boldini Róbert* könyvnyomdász. E könyv egyike azoknak, mellyek a józan nevelés követelményeinek leghelyesebben megfelelnek; mert e regék az őskorba varázsolnak át, mellyben az emberség a természettel minthogy testvérségben élt, s melly a valódi eredetiség korszaka. Így például a tiszta szerelem, eszményeül *Psyche*; a női hűség ösképeül *Penelope* maradand; a hősiségnek *Theseus*, *Perseus*, *Odysseus* stb. lesznek örökké eredeti példányai; a gondatlanság, tulbizakodottság veszélyességét s bukását *Ikarus* és *Phaëton* fogják minden időre képviselni; a költészet s zenészet mindenhatóságát *Orpheus* és *Arion* jelképezendik; s az elaggott házasság idylli boldogsága *Philemon* és *Baucis* életrajzában van örökre eszményesítve stb. Napjainkban igen ohajtandó, hogy e mű minden család, minden tan- s nevelőintézetnek első s legolvasottabb könyvei közé tartozzék, melly azon előnyvel is bír, hogy végig vezet minket egész regényesen a *Mythológiának* bűbajos csarnokain s a régi istenek mesés, de jelentésteli egyéniségeihez. A kiadó előfizetési ivatek bocsátot ki, mellyeken olvasható; a) E hó végével a munka; a hozzá való sikerült képekkel együtt készen lesz; b) Három részének ára egy keményborítékú csinos, 30 ivnyi kötetben, 12 képpel 8-adrét, 2 forint 10 kr. osztr. pénzben, bolti ára pedig magasabb leend; c) Tíz példány után egy tisztelet-példány jár; d) Az előfizetési pénzek april 20-úig postán bérmentesen *Boldini* könyvnyomdájára, vagy a *Walzel*, *Engel* s *Mandello*-féle könyvnyomdájára Pesten, *Nádorutca* 24. sz. utasítandók.

+ *(Szegeden csakugyan magyar lap)* fog megjelenni hetenkint kétszer május elejétől fogva. E lap czime leend: „*Szegedi híradó,*“ kereskedelmi, ipargazdasági és szépirodalmi rovatokkal. Kiadására *Burger Zeigmond* szegedi könyvtáros kapott engedélyt. Szerkesztő: *Kempelen Győző*.

+ *(Miatán Szigligeti)* a nemzeti színház eddigi titkára april elejétől kezdve a színházi művezetést veszi át, helyébe a titkárságra *Csepreghy Lajos* van kinevezve.

△ *(Régi zenénk.)* *Mátray Gábor* urat az Akadémia még 1852-ben megbizta, régi nép s egyéb dalaink dallamainak összeszedésére. E mű elkészülvén, az Akadémia azt, önállólag ki fogja adni, következő czim alatt: *Történelmi, bibliai és gunyoros magyar énekek dallamai a 16-ik századból*. A közönség tehát nemsokára birni fogja a magyar nemzeti zene e kincseit s köztük *Tinodi Sebestyén*, az utolsó magyar lantos azon művét, mellyet e gyűjteményből *Mátray* ur mutatványkép a zenede hangversenyén előadatott s melly ott olly nagy tetszésre talált.

+ *(Ketten Henrik 10 éves hegedűvirtuós)*, ki mint lapunkban már említettük, *Baján* született, s ritka tehetségével *Lisztét*, *Halevyt* s *Meyerbeert* is elragadta, közelebb *Párisban* egy hangversenyen olly nagy sikerrel működött, hogy *Fould* államminiszter neki ösztönzésül 600 frank évi segélypénzt rendelt.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

△ *(A biztosítás Gyulán)*, írják a „*B. P. H.*“ -nak, meglehetősen lábön áll; hat biztosítási társulat tart ott ügynökséget. Mindegyiknél kisebb-nagyobb összeg van biztosítva, de legtöbb az első magyar általános biztosítótársulatnál. És épen e körülménynek tulajdonítható, hogy míg a többi társulatot 1858 folytán semmi kár sem érte, addig a magyar társulat a jégkárért 900, a tűzkárért pedig 6356 pftot fizetett ki. A mult év kezdete óta annyi tűzvész történt, kivált a szabadban magánosan álló biztosított épületeken, hogy szintén gyanakodni kell, miszerint a biztosított épület olly ok miatt is meggyulhat, mellytől a nem biztosított ment. Kivált a dohány-száritóknál fordul elő illy eset gyakran.

○ *(A hegyalfai borkereskedés)*, melly *Burghardt István* és társa cég alatt *Tokajban* megalakult, még *Tályán*, *Liszkán* és *E. Benyén* is fog fiók-pinczegazdaszatot föllátni. E társulat újév óta már 400 láda bort küldött el üvegekben külföldre a vevők nagy megelégedésére. A társulat jelenleg 600 hordó borral rendelkezhetik, 36,000 üvegen. Ezenfölül még 1500 hordó

különféle bor áll rendelkezésére, a társulati tagok saját terméséből. A társulat úgy áll, hogy már is évenként 100,000 üveggel küldhet szét. Egy üveg tartalma $\frac{7}{8}$ ausztriai itcze s a bor minősége szerint ára 85 kr., 1 ft. 55 kr., 3 ft. 15 kr. ujp. A társulat arról is gondoskodott, hogy rossz termés esetére a készletből ki ne fogyjon.

△ (A tiszavidéki salétromgyártóknak) a m. hadseregparancsnokság 1859-re 2 ft. 10 ujkrnyi vagyis 2 pftnyi díjt fog adni minden előállított mázsa salétrom után. E kedvezés azokra is kiterjed, kik előbb a gyártással felhagytak, de azért most újra elkezdik.

△ (A selyemtenyésztés Magyarországon 1858-ban) igen rosszul fizetett. A hidjai fonoda számára Magyarországon 11,100 font gubót vásároltak össze, és ebből, leszámítva a maguk eltett részét, mintegy 700 font selyem került, mellynek fontja 18—20 fton kelt.

⊙ (A gazdasági eszköz- és gépkiallítás), mellyet a Magyar Gazdasági Egyesület ez évben rendezni fog, a jövő júniusi Medárd-vásár alatt, ju. 5-től 8-ig, fog tartatni Pesten, a nemzeti színház megett fekvő régi fűvészkertben. E kiállításra beküldhető minden oly gép vagy eszköz, melly a földnek akármiféle megművelésére, továbbá a mezőgazdaság körül valamely munka végezésére alkalmas. A kiállításra valamit ezek közül küldeni akar, az e tárgyak jegyzékét, pontos leírását, a Magyar Gazdasági Egyesület titoknoki hivatalához czímezve, legfőlebb jövő május hó 10-ig beküldje. A kiállítandó tárgyakat pedig május 24.—31-dik napjain veszik fel a kiállítás helyszínén. A bírálatok, a kiállítást közvetlen megelőző napokon, június 1.—4-én mennek végbe, hogy az eredményt a közönség a kiállításon már láthassa. Nevezetesen az ekeverseny b. Sina Simon ercsi uradalmában június 3. és 4-én leend. — A cséplőgépek s rosták megbírálatát pedig aratás után, gr. Károlyi Lajos ur jószágán, Tótmegyeren fogják megtartani, jövő sept. elején. A kitüntetésekre arany-, ezüst- és bronzérmeket osztanak ki, mellyek egyik oldalán a Magyar Gazdasági Egylet czimere, a másikon pedig a kiállítási év száma, a kiállító neve s a jutalmazott tárgy megnevezése lesz nyomva.

Közintézetek, egyletek.

△ (A magyar tud. Akademia) márt. 28-ki nyelvészeti szakgyűlése, a bécsi Pazmaneum lelkes magyar növendékei, az Akademia alaptörvényének gyarapítására, maguk közt 73 újítót gyűjtöttek és küldtek be. A ki tenni igazán akar, talál az magának tért a cselekvésre. E lelkes tettért az Akademia elismerését elnökileg fogja kifejezni. — Szilassy János nagyváradi kanonok, azon alkalommal, hogy tiszteleti taggá lón megválasztva, egy 2000 pftos alapítványt tett; ez azonban csak egyike azon alapítványoknak, mellyeket az érdemes tudománybarát az Akademia részére tett. Jutalmazza meg a gondviselés, hosszú, örömteli s az eddigéhez hasonló hasznos tevékenységű élettel. — Csuczor Gergely az ajki mássalhangzó gyökök sorozatáról; Fogarassy János pedig a számok magyar nevének eredetéről értekezett. — Lapunk mult számának illető rovatából kimaradt: hogy az Akademia történeti osztályának egyik ujonnan választott lev. tagja Szilágyi Sándor, a mártius 19-ki akademiai ülésben tartotta székfoglaló értekezését, tárgyaul „Bánffy Dénes korát s megöletését” vevén föl.

△ (Az Erdélyi Gazdasági Egylet) jövő május 1.—4. napján Sz.-Kereszturon állatmutatást rendez. Legközelebbi határozat szerint hasonló állatmutatást fog Maroszáéken is létesíteni.

△ (Az erdélyi kölcsönös jég- és tüzkármentőtársulat) márt. 13-án tartott közgyűlésén előterjesztett igazgatósági jelentésből az 1848-ki üzletévről a következőkről értesülünk. A társulat jégkár-mentesítési ügyletága a lefolyt évben 1884 tagot számlált 849,026 ft. 5 kr. biztosított értékösszeggel, s habár a tagok száma 110-el szaporodott, mindamellett a biztosított értékösszeg 38,000 fttal szállt alább a tavalyinál. Ez ügyletág bevétele összesen 37,125 ft. 16 krt. tett pp.-ben, melly a tavalyi bevételt 6077 fttal haladta meg. Jégkárt 124 tag szenvedett, mellyek azonnal kifizettvén, a becsükköltségekkel együtt 19,262 ft. 10 krig terheltek a társulat pénztárát. — A jégkármentesítési ág I. szakaszában (kalászos gabona és tengeri) 6531 fttal lehetett osztalék alá bocsátani, mellyből a 3 éves tagok mult évi díjfizetések 20 $\frac{1}{10}$ százalékig, a 6 évesek pedig 32 százalékig részesülnek. Ellenben a II. szakasz (szőlő, dohány stb.) a tartaléktöke segélyére is szorult, hogy kiadásait fedezhesse. A tartaléktöke mindemellett is 1772 fttal szaporodott. — A vállalat tüzkármentesítési ága tetemesen gyarapodott. Ez ügyletág biztosított összege 5,785,903 ft. 53 kr. volt, tehát 1,406,723 ft. 18 krral több mint az előbbi évben. A bevétel 65,746 ft. 44 kr. mi az előbbi évet 9135 ft. 25 krral haladja tul. Tüzkár 127 tagot ért. Ezek fedezése s az ügykezelés 41,998 ft. 35 krt vett igénybe, mégis 19,163 ft. 51 krt lehetett e folyó évre áthozni s a gazdasági ügylet (takarmány stb.) rendes tagjainak a lejárt díjak 33 $\frac{1}{2}$ százalékát osztalékkul visszajuttatni. — Az intézet fentartási költsége a díjtöket 22 $\frac{1}{2}$ százalékig, előbbi évben pedig 26 $\frac{1}{2}$ százalékig terhelte. Mindent összevéve tehát, a biztosítások mindkét ágában értékösszeg 6,634,929 ft. 58 kr., ennek biztosítása fedezésére 407,168 ft.; tett a társulat pénzereje 510,040 fttal. És így ez üzletév eredménye a várakozáson tul kielégítő, mindamellett, hogy az első magyar általános biztosító társaság is ez évben keletkezett, s már is nagy eredményt bir felmutatni. Mindez igen örvendetes jelensége annak, hogy közönségünknel a biztosítás eszméje nagymérvű hódításokat tesz.

⊙ (A szűkalkodó iparosok ingyenkölcsön alapja) 1858-ki okt. végével 23,809 ft. 83 $\frac{1}{2}$ kr. ujp. Ez időtől 1859 ki febr. végéig befolyt új adakozások 10,758 ft. 4 kr.

△ (Pápán takarékpénztár) felállítására engedélyeztetett.

△ (A pesti takarékpénztár) jövő april hó 11-én d. u. tartja ez idei ren-

des közgyűlést, mellynek tárgyai: az évi számadások előterjesztése, választmányi tagok választása stb.

⊙ (A bécs-pesti központi borkereskedő-társulat) alakító gyűlése mártius 31-én volt Bécsben. Hiszszük, hogy borgazdáink számosan voltak ott jelen.

Mi újság?

⊙ Hunfalvi Pált, a helsingforsi finn tudós társaság levelező tagjává választotta.

⊙ (A pesti jótékony nőegylet) szemhályog-gyógyintézete ismét megnyílik.

⊙ (A pesti jótékony-nőegylet) márt. 27-től april 23-ig 195 szegény számára 530 ft. 45 ujkr. utalványozott.

⊙ Főt. Oltoványi István, csanádmezei temesvári káptalan nagyprépostja, a szegedi gymnasium és elemi iskolás-tanulók számára ösztöndíjalapul 4250 pftot tett le.

+ (Egressy Gábor) legközelebb egy hosszabb ideig tartó körutat kezdend meg a vidéken. Mint értesülünk, először Miskolczt látogatja meg, onnan S.-A.-Ujhelybe megy, ezután pedig (május hóban) Temesvárra. A nyár folytán Pozsonyot és Bécsét is meglátogatja, bemutatandó művészetét néhány nevezetesebb szerepében.

— (Egressy Gábor nyugdíjba lépésének oka.) A Magyar Sajtó mult héten egészen váratlanul azon meglepő hírt hozá, hogy Egressy Gábor nyugdíjaztatást kérte, s azt meg is nyerte. E tény a színházi legújabb események egyike, s meg kell vallani, nem tartozik az örvendetesek közé. Nem akarjuk a most már bevégzett tényt, Egressy és társainak ideiglenes eltávozását a nemzeti színpadtól, újra feszegetni, de nehogy némelyek ez eseményt is céljaik szerint zsákmányolják ki s a közönséget tévedésbe hozzák, vagy Egressy Gábort gyanúsítsák, el kell mondanunk, a mit e tárgyban hitelesen tudunk, megnyugtatósaul különösen azoknak, kiket a dráma ügye melegen érdekel. Egressynek esze ágában sincs, hogy a színészet gyakorlati teréről öt-hat év előtt lelépjen, miután sohasem érezte magát testben, lélekben épebbnek és erősebbnek, mint épen most, valamint sohasem érezte magát kötelezettebbnek minden erővel működni, mint jelenleg. Hogy nyugalmaztatását kívánja, erre Egressyt kényszerítette a nyugintézet egyik alapszabálya, melly azt mondja, hogy csupán a nemzeti színház szerződött tagja nyugdíjazható. Minthogy pedig Egressy aprilis elsejétől fogva nem lesz szerződött tag a színháznál: kénytelen volt jogát a nyugdíjhoz biztosítani, azon esetre, ha vándorutján, például a lába ki találja törni. Hogy azonban Egressy a nyugalmazottak sorából fél év mulva ismét kilépjen és a színház szerződött tagjai sorába belépjen: az csupán az igazgatóságtól függ, és mi erősen hiszszük és várjuk, hogy ez meg fog történni, ha előbb nem: egy év mulva bizonyosan. — Ez a tényállás.

⊙ (A legelső gyógyvizküldemény keletre Erdélyből) írja a „K.K.” márt. 27-én, épen most indul utra. Áll ez 40 üveg tūri vízből, mellyet Tauffer Ferencz kolozsvári kereskedő küld Konstantinápolyba, egy onnan tett megbízás folytán.

⊙ (Új találmány.) Szarvason egy tanító új szerkezetű téglavetőgépet talált fel, mellynek nagyban kivitele nem igényel sok költséget. A gép hajtása embererő által történik.

⊙ (Szélvész.) A Falusi Gazda írja, hogy a mártius 7-ki szélvész Vértelaján több fazsindelyes ház fedelét megbontotta, több erdei-s gyümölcsfát tövestől kisodort, ezekenkívül számos gazdasági épületet megszagattott, asztagokat, kazlakat borított fel és szórt szét.

⊙ (Erdőégés.) A Falusi Gazdában olvassuk, hogy Nyiregyházán, a város tövében levő tölgyeserdőt, valami gonosz ember meggyújtván, meglehetősen nagy kárt okozott; mondják, boszúból tette volna azért, mert a városi előljáróság eltiltotta a lehullott levelet alomnak szedni.

⊙ (Borászat.) A Rajnavidéken jó bortermő-évet remélnek. A borbevétel Angliába 10 év alatt csaknem kétszerre nagyobbult, ugyanis 6 millió gallonról 10 millióra emelkedett. Ellenben az Amerikába bevétel sokkal lassabban szaporodik.

+ (Egy látványos szegényebb lett fővárosunk.) Kreutzberg állatseregletét értjük, mellynek oroszlanai pár nap óta már Nyitrán ordítanak.

+ (Kakas Mártonnak) növekszik az ő hire és dicsősége. Mint az „Üstökös” titkos hirei közt olvassuk, Debreczenben egy csapszék az ő nevére kereszteltek ilyenformán: „Az Kakas Mártonhoz.” Csak aztán az itt áru-landó humor is olly jó és kedvderítő legyen, mint „az Kakas Márton” humora.

+ (Körmendről) azon tudósítást vettük, hogy a tagosztály iránt a község és ennek volt földesura hg. Batthyány Fülöp közt egyezés jött létre, minek folytán a tagosítás mihamarabb meg fog történni. Az izraelita község szép iskolát építtetett; a katolikusok is a régi helyett egy új 4 osztályú iskolát emelnek. A „Koronához” czimzett urasági vendéglő egészen újból fog fölépíttetni, mire 80,000 pf. van resolválva. A város rövid idő alatt sokat csinosodott, s remélhető, hogy a megkezdett javítások, s korszerű intézkedések minél nagyobb mértékben fognak folytatattani.

+ (Hogy lehet a téliablakokat a befagyástól megóvni?) Az oroszok, hogy ablakaik a befagyástól óva legyenek, az ablakkereteket erősen betapasztván, az ablakok közé sót hintenek, mi a légnak vizes részzeit magához szívja, s így az ablakok nem fagnak be, és mindig átlátszóak, világosok maradnak.

△ (Kecskeméten ugróhutat fog a községtanács átadni a belső piacra), melly a jó ivóvíz hiányát pótolni fogja. Kívánjuk, hogy minél előbb pótolja.

⊙ (Dohány.) A „P. Ll.“-nak írják Berlinből: „Egy idő óta ismét nagy dohányszállítványok vitetnek itt keresztül Ausztria számára. Azok részint Hollandból, részint Bremából érkeznek ide.“

+ (Maros-Vásárhelyen Moos István) egykor nagy hírű ügyvéd f. évi márt. 19-én 76 éves korában, hosszas betegeskedés után jobblétre szenderült. A köztisztviselőben állt hazafi az ottani ev. ref. tanintézetnek, mellynek egykor ő is növendéke volt, nagybecsű könyvtárán kívül — mint a „Hölgyfutárnak“ írják, saját egyetlen kiskoru fiának anyagi jövője kockáztatásával majdnem egész vagyonát: kétezer aranyat ajándékozott olyformán, hogy felével a nevezett collegium legott rendelkezessék, mint sajátjával, a másik ezer arany kamatjából pedig növelje vagy növeltesse a hagyományozónak minden rokon és atyafi nélkül maradt kiskoru árváját, míg saját szárnyára kelhet, miután az ajándék ezen másik fele is végtelen időkre száll a tanintézetre. — Ugyancsak e helyről írják: A szerencse bőségszarujából 3000 darab arany ömlött a vásárhelyiekre. Egy apa három gyermekét tette föl, azaz három gyermeke évszámát (2. 4. 6.) a lutribá, s mind a három szám kijött.

— Sajó-Vadnáról (Borsod) szomorú képet fest egy ottani tudósítónk. Márt. 16-ról írja: Mult 1858-ik évben itt sok szomorú esemény történt: így nevezetesen az itteni Sajó-híd építési felügyelő, meg maig sem tudni mi okból, magát agyonlőtte az erdőn; egy ifju legény társát a falu kocsmaájában késsel mellbe szúrta, ki hat hét mulva bele elhalt; egy urasági kerülő pedig kondásunkat, egy jámbor becsületes embert, a kihajtásnál fejszével agyonvágta, — bár soha ne történtek volna! — De van nekünk még szomorubb történetünk is, melly adná Isten, jobbra változnék, s ez az iskolaügy. — Iskolatanítónk józan becsületes ember, és az iskolába járnivaló gyermekek szép számmal is vannak, de felügyelet, rend nincs; iskolaházunk majd eldül; ha esős idő van, az egész épület nem csepeg, de csorog belülről, — s a midőn emberemlékezettől fogva a mind két nemű gyermekek, mint a juhok nyájastól kénytelenek az utcára kiülni — malomba arra járó idegeneknek és lalusiaknak csufjára és szégyenére — természeti szükségök kielégítésére; eszébe nem jut senkinek, hogy a már régen e célra megvásárolt deszkákból nekik és a tanító családjának alkalmas hely üttetnék össze, csekély költség által. — De van itt az iskola előtt közvetlen egy szép tér is üresen. — Milly tisztelet és becsület azon lelkiatyáknak, kik a kor szelleme szerint fáradoznak és áldoznak a rájuk bízott nép művelődésében és a gyermekek célszerű tanításában, — de nálunk, a hol már két éve, hogy fel volt ezen tér ajánlva faiskolának az iskola részére (sőt magam ígértem ennek elrendezését és gyümölcsmagokkal bevetését, oltásra való tanítást); csupán egy ember bele nem egyezése folytán most is ott áll üresen vályogozók számára. — Sőt e napokban a különben is nyomorult csekély fizetéssel ellátott iskolatanító fizetéséből is szépen elhuztak két kaszás rétes szilvást. — De hát mikor azon egy ember maga soha életében — ámbár dugazdag — nem áldozott egy fillért az irodalomnak, semminemű folyóirat járatása vagy könyvek vásárlása és csak olvasása által, hogy lehetne kívánni, hogy az egyház és iskola vezetésében általa üdvös célok hoztassanak életre!

(Nyilatkozat.) Az Első magyar általános biztosító-társaság igazgatóválasztmánya kellemetlen meglepetéssel értesült azon gyanúsító cikk felől, melly a „Pesti Napló“ mártius 24-iki számában Fényes Elek ur aláírásával megjelent és hivatkozással egy illy című névtelen rópiratra: „A magyar biztosító-társulat és jövője.“ Peat. 1859., annak tartalmát fokozott mértékben magáévá teszi. Fájlatja az igazgatóválasztmány, hogy e cikk a társaság egykori tisztviselőjétől és egyszersmind olly férfi tollából származott, kinek a hazai irodalom terén ismeretes neve levén, szava e miatt sokak előtt súlylyal bírhatna. Az igazgatóválasztmány, mellynek hivatása és kötelessége az igazgatóság eljárásaira felügyelni és azokat ellenőrizni: ezen állásánál fogva felhiva érzi magát kijelenteni, hogy valamint a társaság keletkezte óta mind-ekkorig folyvást olly eljárást tapasztalt az igazgatóság részéről, melly jegyzőkönyvileg is több ízben kifejezett méltányló elismerést érdemelt, ugy jelenleg is mind az összes ügyvezetés, mind különösen nemzetiség tekintetében is ollyannak tudja azt, hogy általa ugy a biztosító-közönség, mint a részvényesek érdekei lehetőleg jól és hiven vannak képviselve, és hogy e szerint a Fényes Elek ur cikkében foglalt vádak és gyanúsítások alap nélküliek. Az igazgatóválasztmány meg van győződve, hogy e nyilatkozatának igazolására fog szolgálni a legközelebbi számadó közgyűlésen előadandó első üzleti sikerteljes eredmény. — Kelt Pesten, az Első magyar általános biztosító-társaság igazgatóválasztmányától. — Az Első magyar általános biztosító-társaság igazgatóválasztmánya meghagyásából: Lónyai Menyhért, társulati elnök. Ürményi József. Zsivcra György. Fluck Ede. Wodianer Albert. Fuchs Rudolf.

+ (Curiosum.) Egy hetilap, képmagyarozatát így kezdi: „Inkább adunk sikerült művészeti teremtést (!) mint holmi tájképeket, mellyeket leg-főlebb a provinciális (!) kíváncsiság (?) ohajt; azért jelen képünkön is hihetőleg több gyönyörködhetőt (!) találnak olvasóink, mint ha egy vidéki kastélyt rajzoltattunk volna ide.“ — A róka is azt mondta a magasan függő szőlőre, hogy nagyon savanyu!“

— (Válaszok néhány interpellatióra.) A mult héten egy pár lapban említés tétellett a Vasárnapi Ujságról olly alakban és tárgyról, mellyek néhány sornyi választ érdemelnek. Megkivánja ezt az udvariasság, de az igazság is. — A „Pesti Napló“ ujdondásza ugy tapasztalja, hogy a V. U. és P. U. levelezői, midőn néha a vidékeikre járó magyar lapok számát sorolják elő, „egy idő óta“ a P. Naplóról említést nem tesznek, holott még idegen lapokat is megemlítnek. Válaszunk erre az: hogyha egyik vagy másik levelezőnkél ezen elhallgatás csakugyan szándékosan történnék, ezennel fel-

szólítjuk illető t. tudósítóinkat, hogy e körülményre tekintettel lenni sziveskedjenek, mert ama statistikai adatoknak igazaknak s részrehajlatlanoknak kell lenniök. Különbén részünkről elmondhatnók, hogy e pillanathban illy részrehajló vagy szándékosan elhallgatott adatokra nem emlékszünk, sem a tudósításokban azokat föl nem ismertük. A P. Napló „egy idő óta“ szavai pedig igen határozatlanok, annyival inkább, mert ő maga is csak egy esetet tud megnevezni, a törökszentmiklósi, hova neki 3 példánya jár, ámbár ottani levelezőnk ezt nem említette.

A „Hölgyfutár“ nagy szót eresztett ki; nem kevesebbel vádolja a Vasárnapi Ujságot, mint „férfiatlansággal.“ Eldandolhatnók neki a nótát:

Vagyok ollyan legény, mint te,
Vágok ollyan rendet, mint te;
Ha nem hiszed, gyere velem.
Fogd meg az én kaszanyelem.

De nem danoljuk, mert ő nem „legény“, hanem „hölgy“ — a miért azonban a férfiatlansági vád még valamivel alkalmatlanabb az ő szájából. S miért e különös vád? Mert a „Hölgyfutár“ ugy hiszi, hogy a Vasárnapi Ujság „az ő nagy közönsége előtt“ (mintha a kis közönség előtt nem volna épen olly nagy a vétek, ha vétek!) előre kihíresztelte, hogy a Teleki-féle pályadíjra beérkezett drámák nem sokat érnek. — Mindenekelőtt engedje kijelentésünk a „Hölgyfutár“, a mit e lapok minden olvasója el fog hinni, hogy senki a V. U.-nál őszintébben nem örvendene, ha a kérdésszerű drámák mind megütnék a mértéket; s hogy e lap sokszor adja jelét a komoly törekvéseket méltányló, gyakran beváró, sőt elnéző eljárásának, mig vannak, kik izetlen henczegekben s tapintatlan fecsegésben találják ollykor kedvöket, nem nagy hasznára az illető közügynek. Azonban a V. U. ez esetben sem híresztelt előre semmit. A V. U. referált, szokása szerint röviden, egy akademiái ülésről, mellyben a drámai pályabíróság adta be jelentését. Hivatkozunk mindazokra, kik akár ez ülésen jelen voltak, akár ez ülés tárgyairól más lapokban olvastak, s kérdezzük: meritettek-e a bíráló bizottmány jelentéséből más meggyőződést, mint azt, hogy a 100 arany jutalmat nem azért nem ítélte oda senkinek, mert a bejött darabok közt egynehány ollyan jó van, hogy nem tud közölők választani, hanem inkább és épen azért, mert a drámák között egy abszolút becsüt sem talált s ezt nem találván, már most nem tudja, a mértéket meg nem ütők közül mellyiket válasza. Helyesen járt-e el e részben az akademiái bizottmány, vagy nem? arról lehetne vitatkozni, de hogy ez tény, azt senki nem tagadhatja, bár, mint a „Hölgyfutár“ mondja, a bizottmány egyik érdekes tagja néhány enyhítő szót látott jónak elmondani a drámák tulajdonosai vigasztalására. S a fentebbiek folytán jelentette a V. U., hogy az Akademia kénytelen volt egy új bizottmányt kinevezni, melly a jutalmat mindenesetre oda ítélendi a kiszemelt két dráma közül annak, a mellyik „kevésbé rossz“, a ügyelni fog, hogy az ne kapja, a mellyik „kevésbé jó.“ (Láthatja a Hf. hogy mindenképen kerestük a leggyengédebb kifejezést.) Mindezeknél fogva pedig a V. U. nem híresztelte a darabok rosszágát, hanem hírdül adta közönségének azt, a mi egy akademiái ülésben történt, a mit minden más lap elmondott a maga módja szerint, de csak annál látták férfiatlanságnak, a mellyeknek „nagy közönsége van.“ Szinte sajnáljuk, hogy csak ennyi szót is vesztegettünk e vád elhárítására. — Mi mást mondunk, a ezt kérjük jól megjegyeztetni s a férfiatlanság e tárgyban ott kezdődik, a hol bizonyos drámák írói, kiknek a titkos pályázat szabályait ismerniök kellene, nem tudták a dolgot ugy intézni, hogy az maradt volna titok, hanem szerencsésen oda férfiaskodták a dolgot, hogy most már minden ágon az ő neveiket csiripolják még a verebek is, a minek okvetlen igen kellemetlen hatása van a pályabírákra. S a mi, ha csakugyan meg találna valósulni, a fenálló alapszabályok értelménél fogva azon következményt vonhatja maga után, hogy a felismert pályázók a dijtól elesnek. Ez a mi igénytelen véleményünk, a mit a Hf. ismét elnevezhet bátran férfiatlannak; mi arra csak akkor fogunk ismét válaszolni, ha bebizonyul, hogy a verebek öknélkül csinoltak bizonyos neveket.

A „Pesti Napló“ egyik közelebbi számában Békessy Márk ur székszesnek látta azon igénytelen koszoruból, mellyet a V. U. Medgyes Lajos halántékai körül font, midőn minap ennek arczképét mutatta be, néhány levelet kitépni, és saját fürtei közé tűzni. Más szavakkal: Békessy ur azt állítja, hogy az „erdélyi magyar vármegyék előláhosodásáról“ irt cikkei Medgyesnek csak annyiban mentek át más nyelvű lapokba is, a mennyiben ő (B. M. ur) irt e tárgyról, sok részben Medgyessel ellenkezőleg, valamellyik bécsi lapba, a mellynek még illető évfolyamát és számát is megnevezi. Látott-e valaha valaki illy jeles emlékező-tehetséget? Nincs is ellene semmi kifogásunk (lehet, hogy más valakinek lesz), s ha Békessy ur ugy hiszi, hogy az a néhány levél abból a koszoruból az ő fején is jól áll: ám viselje egészséggel, örvendünk rajta, s ha érdeme lesz rá, tehetségünk szerint szolgálunk még többekkel is.

Egyveleg.

+ (Alfons nápolyi királynak volt egy udvari bolondja,) ki azt a fáradságot vette magának, hogy minden korabeli nagy urnak baklövésait egy e célra szánt könyvbe szépen föl szokta jegyezgetni. Egykor a király egy szerencsen szolgájának tizezer aranyat adott át, hogy azon az ő számára Kiszásiban lovakat vásároljon. Az udvari bolond ezt nagy baklövésnek tartván, könyvébe bejegyezte. Nem sokára ezután a király előkérte a botlások könyvét, hogy rajta józút nevetessen, s nagy meglepetésére saját nevét is megpillantja benne; neheztelve kérdi tehát most udvari bolondját, hogy mi okból irta be az ő nevét is azzal a tizezer aranyos történettel? A esőrgősp-kás tartózkodás nélkül kimondta, hogy ő igen nagy baklövésnek tartja, hogy a király olly könnyelműen rábizta szerencsen szolgájára azt a tizezer aranyat, mert valószínű, hogy a szolgálta nem fog többé visszatérni sem a pénz-

zel, sem a lovakkal. „De hátha mégis visszatér, vélekedik a király, s akkor a te bejegyzésed hiába történt.“ — Oh épen nem — szól az udvari bolond, mert ha visszatér, úgy csak felséged nevét törölöm ki, s helyébe a szolgálót írom.

+ (Hogy irtották ki Angolországban a farkasokat?) Régen tömördek farkas lakta Angolországot, míg jelenleg pénzért sem lehet látni egy fiát is. E ragadozó állatfajnak miként történt kipusztításáról a következő adatot olvassuk: Egykor egy wallisi herceg, Angolország királya mint törvényes ura ellen föllázadt. A király sereget vezetett a lázadó herceg megfékezésére, s őt legyőzve, évenkénti adófizetésre kötelezte, mely adót csupa farkasbőrrel tartozott leróni. Hogy e kötelezettségének a herceg eleget tehessen, tömördek vadászt fogadott szolgálatába, kik aztán egész Angolországot s a Wallis hercegséget lassankint egészen megtisztították e veszedelmes állattól.

+ (III. Napoleon császárt) Dickens folyóiratában következőleg írja le egy nő: III. Napoleon császár nézése a lehető leghidegebb, pillái nehézkesen borulnak szeméire. Hosszukas arca mélyen besett és hamuszínű; a mosoly képzelhetetlen rajta. Haja szürke; kinézése halottias. Jobb lábára kissé sántít, mit mindenképp igyekszik eltakarni. Járása nehézkes. Sok gondal öltözködik, de mégsem teljes eleganciával. Minden lépése kimért, meggondolt. A mellette elhaladókat nagy figyelemmel vizsgálja szemével. — Ugyancsak Dickens e művében Napoleon herceget csudálatosan hasonlónak mondja nagybátyjához, csak hogy szélesebb, terjedtebb kiadásban. Töredezve beszél. Mondják, hogy utánozza nagy Napoleont stb.

Színházi napló.

Péntek, mártius 25. A nemzeti színházi nyugdíjintézet javára: *Szavaltai, zenészet- és ének-akadémia*. Kik ez este elmaradtak a színházból, sok élvezettől fosztották meg magukat; pedig hely még akad volna elég. A közreműködők közül különösen megemlítendők: Hollósy L.-né, ki egy nem igen szép áriát igen szépen énekelt, még ismételnie is kellett; Bignio népdalaival tünt ki; Dubez hárfajátékával gyönyörködtetett; Jókainé és Feleki jelesen szavaltak. A zenekar a „Tannhäuser“ opera igen szép nyitányát elég pontossággal adta elő. A kardalnokok egy régi nótát énekelték a „Nabukodonozorból.“

Szombat, mártius 26. *Reichel* ur föllépteül: „Linda.“ Opera 3 szakaszban. *Donisetti*től.

Vasárnap, mártius 27. „Kisérlet.“ Eredeti népszimű 3 felv. *Szigeti*től. Szigeti ez este lépett fel utólszor a nemzeti színpadon. Ő nem csak vándorbotot visz magával, hanem azon eredeti alakokat is, miket ő maga teremtett, mind elviszi a közönség méltó sajnálkozására.

Hétfő, mártius 28. *Lendvai Márton* javára: „Othello.“ Dráma 5 felv. *Shakespeare*től. A jutalmazott Othello nehéz szerepében lépett fel, mely bár nem megfelelő még az ő egyéniségének, mindamellett Lendvai tanulmányt tanúsító felfogással s elismerésre méltó sikerrel játszotta.

Kedd, mártius 29. „Vanda.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerző *Dopp-ler* Ferencz.

Szerda, mártius 30. „Coriolan.“ Szomorujáték 5 felv. *Shakespeare*től. Egresy Gábor a czimszerepben vett ideiglenes bucsut. Már előre örvendünk a vizionlátásnak, mely hiszszük, soká nem fog késni.

Csütörtök, mártius 31. *Ellingerné* javára: „Guzman Johanna“ opera 5 felvonásban.

Szerkesztői mondanivaló.

4416. **Egerbegy.** D. és M. — A kivánságot nem teljesíthetjük. A 4046. sz. szerk. mondanivaló, úgy hiszszük, magában foglalja mindazon elégtételt, melyet e részben adhatunk s kívánni méltányosan lehet. A cikk megjelenését megakadályoztuk s már csak ezért sem szolgálhatnánk többé írójának nevével.

4417. **Gyöngyös-Oroszi.** W. J. — A kért gräfenbergi folyóirat Ollmützben jelenik meg, ottani könyvtáros Hölzel kiadásában. Három füzet előfizetési ára 2 ft. 30 kr. pp. Megrendelhetni bármely pesti könyvtáros utján. — Az ön által pengetett eszmék valószínűsége igen kívánatos.

4418. **Ecce, ismét egy új praenumerans.** Isten hozta. Melyik is az a „szemfénytől apró nyomtatás“ melyet önök „a hirlapokban olvasatlanul átugorni szoktak.“? Hadd ismerjük.

4419. **Kétszer egy Fehérmegyében.** Verselés szeles embere! „Endre szép levente“ felett zengett „ellenjegyzékedet“ rettenetes megegással, kettőszeres verseléssel felénk emeled. Ne zsémbelj, ne nyeves; elégedjél meg leveled megjelentével. Egyebet tervelj. Béke fejedre!

4420. **Belényes.** K. Z. Nagy égháboru a miatt, hogy ottani tudósítónk, a kaszinóbátról szólván, csak két hölgyről tesz említést, nevezvén az egyiket „fehér liliomnak“, a másikat „piros rózsának.“ Van is ezért mit apprehendálni. Hátha úgy mondta volna, hogy: fehér rózsá, piros liliom? Még akkor is állana Belényes.

4421. **Panasz.** Ide iktatjuk annak bizonyosságul, hogy a fiatal igyekezetet méltányoljuk. Szolgáljon ez további buzdításul:

Szomorú dalt zengedeznek a szelek
Talán szívem bánatán kesergenek,
Jaj be bus is ez az élet énnekem,
Mikor minden nyomán sötét gyász terem.

Mint a komor őszi felhők az égen,
Oly szomorún járok-kelek ide lenn;
Nincs nyugalom sehol e szép föld ölen,
Egyedül csak rózsám harmat kebelén.

Kalapot hollótoáll diszitem,
Ez a gyászos szín oly jól áll énnekem.
Égő könnyű csillog a két szememben,
Ha merengek, hazám, bájós képeden.

Érted dicső vérrrel szerzett szép hazám,
Ifjú élted be szívesen od'adnám! —
Legyen méreg kehelyében szívének
S halált igyék, a ki téged nem szeret.

Korbel György.

+ (Különös szenvedély.) Egy Lees Vilson nevű amerikai abban találta gyönyörűségét, hogy terjedelmes utazása alatt összevásárolt mindenféle hóhéri műszert, melyek a különböző népeknél s különféle időkben használatban voltak, vagy még jelenleg is használnak. Többek közt megszerezte azt a nyaktöltőt is, melyet 1793-ban legelőször használtak a párisi Maubert téren. E borzasztó eszközöket fölpackolta egy máhás szekérre, s vele Amerikában és Angliában körutat tévén, sok pénzt szerzett magának. Közélebb Lyonba is beállított, de nem kapott engedélyt azok kiállítására. — Valóban kimeríthetlenség a pénzszerzés módjai!

+ (Körmönfont színpad.) Csabai, a győri színtársulat igazgatója, f. hó 6-án ilyen színpadot bocsátott ki: „Legmulattatóbb farsangi bohózat, a szükségelt díszletekkel. *Don Juan élete, tettei, elevenen pokolba menetele, és Leporello bohó kalandjai, viszontagságai.* Nagyszerű bohózat 3 szakaszban. Spanyol nyelven írta don Colibrados-Lusamentro-Macestri-Peregia; angolra fordította lord Budinghy; francziára marquis Rubreccy; németre Fuchs; magyarosította nem tudni ki. Európa minden színpadjain több százezerszer előadva, mindannyiszor a fuladásig tömött közönség, borzadalmas tapsvihar kíséretében vivat kiáltásokkal nyilvánítá tökéletes megelégedését, úgy a jeles mű és még valami fölött — mit csak azok tudandnak meg, kik ma színházba jönnek. 1-ső szakasz: A rettenhetetlen városi őrség. 2-ik szakasz: Egy bus remetének mulatságos eltemetése. 3-ik szakasz: A megelevenedett köszöbor, mint vendég.“ — Ugylátszik, Csabai a győri közönséget annyira szerette, hogy még színházon kívül is erőnek erejével mulattatni akarta, ha ugyan az illy sületlenség is mulathat valaki.

4422. **Marichoz.** Nem „felette rossz“ az, de azért még sem lehet kinyomtatni. Miért? annak 99 oka van, melyek közül, engedelmevel, egyet sem mondunk el. Kegyed maga írja: „Tökélyt ne méltóztassék benne keresni, mert az csak egy oly nő műve, a ki a versírás szabályaira nem tanított, s csak a természetből nyert hajlamának szüleménye“ (kicsoda?) Bocsánat, a szerkesztő is oly gyarló ember ugyan, a ki a természettől nyert hajlamokat szintén tiszteli, de egyszersmind oly barbár, hogy — tökélyt keres.

HETI NAP TÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap-		Izraelit. naptár	☾ Hold-			
			kelet	nyug.		kelet	nyug.		
Aprilis			Márt. (ó)		Wad.				
3 Vasárnap	B4 Richard	B Lealar	22 D4	Vazul	5 38	6 29	28	5 19	6 55
4 Hétfő	Izidor püsp.	Ambrus	23 Nicon	r.	5 36	6 30	29	5 37	8 12
5 Kedd	Irene szűz	Iren	24 Artem		5 33	6 32	1 Nisan	5 58	9 30
6 Szerda	János olajb.	Coolest.	25 Gy. o. BA		5 32	6 33	2 Áron	6 26	10 49
7 Csütört.	Hermann	Szaniszl.	26 Gábor főa.		5 30	6 35	3 (gy. h.	7 0	*
8 Péntek	Dénes püsp.	Walter	27 Matrona		5 29	6 36	4	7 49	0 4
9 Szomb.	Dömötör v.	Dömötör	28 Hilarion		5 27	6 37	5 Sab.	8 53	1 9

Holdnegyed: ● Ujhold 3-án 11 óra 34 perczkor délelőtt.

TARTALOM.

Irinyi József (arczkép). — Anjou Hedvig. Boruth. — Itt a tavasz. Benedek J. — Az ország titka (vége). P. Szathmáry Károly. — A meziádi barlang (két képpel). K. T. — Képek Japánból: Jeddo (képpel). — Bercsényi fia. — Böngészet. — Tarhaz: Kakas Márton a színház körül. — A Bukovinai magyarok szokásairól. Gündöcs L. — Koczó Pál szabadalmazott gőzmalma (rajzzal). — Tólem is egy szó, a sok szóra. Gr. Fáy István. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Mi újság? Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

— A **Politikai Ujdonságok** 13. számának főtartalma: Egy európai kongresszus, mely még el is maradhat. — Heti krónika. — Tagosítások Borsodmegyében. — Vidéki közlemények: Holdmezővásárhely, Eperjes, Kunszentmiklós, Gyerk, Marosvásárhely stb. Rendes rovatok.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK

jövő évnegyedi, azaz: **aprilis—juniusi,**
félévi, azaz: **aprilis—septemberi,** három évnegyedi, azaz: **apr.—decemberi** folyamára.

Előfizetési feltételek:

(Vasárnapi Ujság a Politikai Ujdonságokkal együtt)
Évnegyedre (aprilius—juniusra) . . . . . 2 ft. 10 kr. ujpénz.
Félévre (aprilis—septemberre) . . . . . 4 „ 20 „ „
Háromévnegyedre (aprilis—decemberre) . . . . . 6 „ 30 „ „

Külön előfizetés a Politikai Ujdonságokra:

Évnegyedre (aprilis—juniusra) . . . . . 1 ft. 10 kr. ujpénz.

☞ Minden tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány. — A pénzes-levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4. szám.)

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. uri-utca 12. sz.)